

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Patrik Olšanský

Komparace protiteroristické politiky EU a USA po 11. září 2001

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce: Doc. Daniel Marek, M.A., PhD.

Olomouc 2015

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 28. dubna 2015

.....

Podpis

Obsah

Úvod.....	4
1. Terminologické vymezení terorismu	11
1.1 Definice terorismu.....	12
1.2 Terče, cíle a postupy.....	16
2. Terorismus z perspektivy ES/EU	20
2.1 Protiteroristická politika EU po 11. září 2001	23
2.2 Politické nástroje	25
2.2.1 Komplexní politické nástroje.....	25
2.2.2 Konkrétní politické nástroje	27
2.3 Právní nástroje	30
2.3.1 Europol	30
2.3.2 Eurojust.....	31
2.3.3 Společné vyšetřovací týmy	32
2.3.4 Úmluva o vzájemné pomoci ve věcech trestních mezi členskými státy.....	33
2.3.5 Evropský zatýkáací rozkaz.....	33
2.3.6 Předcházení zneužití finančního systému k financování terorismu	33
2.3.7 Prevence, připravenost a zvládnání následků teroristických útoků	34
3. Terorismus z perspektivy USA.....	36
3.1. Protiteroristická politika USA před 11. 9. 2001	36
3.2 Protiteroristická politika USA po 11. 9. 2001	39
3.3 Global War on Terrorism	40
3.3.1 National Security Strategy 2002	40
3.3.2 National Strategy to Combat Weapons of Mass Destruction 2002	41
3.3.3 National Strategy for Victory in Iraq 2005	42
3.3.4 National Strategy for Combating Terrorism 2006	42
3.4 Nástup Baracka Obamy do úřadu prezidenta USA.....	43
3.4.1 National Security Strategy 2010	45
3.4.2 National Strategy for Counterterrorism 2011	46
3.4.3 Obama oznamuje změnu boje s terorismem.....	47
3.5 Protiteroristické nástroje a opatření přijaté USA po 11. 9. 2001	48
3.5.1 USA Patriot Act.....	48
3.5.2 Department of Homeland Security	49

3.5.3 National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States	50
3.5.4 Intelligence Reform and Terrorism Prevention Act of 2004	50
3.5.5 Director of National Intelligence	51
3.5.6 National Counterterrorism Center	52
Závěr	53
Prameny a literatura	58
Abstrakt	67

Úvod

Mezinárodní terorismus představuje jednu z nejvýznamnějších hrozeb současnosti. K transformaci terorismu na mezinárodní fenomén došlo v momentu, kdy některé teroristické organizace, například Organizace pro osvobození Palestiny (OOP) a Irská republikánská armáda (IRA), začaly podnikat většinu útoků v zahraničí, různé teroristické skupiny mezi sebou navzájem spolupracovaly a podnikaly útoky ve třetích zemích – například spolupráce OOP a IRA při únosu ministrů členských států OPEC ve Vídni v roce 1975. Mezinárodní charakter této etapy symbolizuje také letecké pirátství a státy sponzorující terorismus. Poslední vývojovou etapou terorismu je náboženský terorismus, jehož hlavní tváří současnosti je islámský extremismus. Tento typ terorismu vystoupil do popředí revolucí ajatolláhů v Iránu, která představuje počátek doby, v níž se šíří náboženský integrismus tzn. tvrdošíjné trvání na starém. Náboženské nebo sektářské organizace začaly propagovat vlastní dogmata útočící na jednotlivce, skupiny nebo státy, které nedodržují jejich víru a zároveň na všechny nepřátele náboženské komunity, kterou chce tato organizace reprezentovat. Některé z těchto organizací chtějí dokonce vytvořit vlastní stát a v něm nastolit vlastní vládu. Toto politické vedení by muselo přísně dodržovat náboženské principy, kterými se patřičné náboženské organizace řídí. Jako příklad ze současnosti lze uvést snahu hnutí Islámský stát (IS), které usiluje o obnovení chalífátu na územích Iráku a Levanty, či dalších zemích, které byly někdy v historii pod muslimskou nadvládou. Zatím se mu podařilo na dobytém území patřící Iráku a Sýrii vyhlásit samostatný Islámský stát, který však není mezinárodně uznán žádným jiným státem. Stoupenci IS vyhlásili toto území za chalífát, který si nárokuje náboženskou autoritu nad všemi muslimy na světě a dále usiluje o vládu nad všemi muslimy obývanými územími. Hnutí je známé svou přísnou interpretací islámu a islámského práva šaría. Je také nechvalně proslulé brutálním násilím páchaným na obyvatelstvu, které je zaměřené převážně na ty, kteří vyznávají jiná náboženství než sunnitský islám.

V současné době tento typ terorismu představuje jednu z nejvýznamnějších hrozeb pro celosvětovou společnost. Terorismus je v dnešní době nejvíce spojován s islámskými extremisty, kteří páchají hrůzné činy v podobě sebevražedných atentátů na civilisty, únosů a vražd. Zejména po útocích 11. září je mnohdy chybně terorismus zaměňován s tradičním islámem, což vede k veřejnému napadání muslimů po celém

západním světě. V dnešní době je tento fenomén aktuální hlavně ve Francii, kde proběhl teroristický útok na sídlo satirického časopisu Charlie Hebbo, ale také ve Švédsku a Německu. V Německu vzniklo hnutí Pegida namířené proti muslimům, které rozděluje nejen Německou společnost, ale je i evropským symbolem sílícího napětí mezi muslimy a zbytkem společnosti. Terorismus představuje pro Evropskou Unii (EU) i Spojené státy americké (USA) jedno z hlavních bezpečnostních rizik a obě globální velmoci musí v boji proti terorismu spolupracovat. Útoky spáchané teroristy z 11. září 2001 v USA představují důležitý mezník ve vývoji protiteroristické politiky a vůbec přístupu k problému terorismu vůbec. Bezprostředně po 11. září 2001 vznikly dva odlišné přístupy přijaté EU a USA k řešení problému terorismu. Přístup preferovaný USA spočívá v základní tezi: s teroristy se nejedná, s teroristy se bojuje. Boj USA proti terorismu je založen na využívání především vojenských prostředků, které podle USA představují nejúčinnější nástroj v boji proti terorismu. Tento nekompromisní přístup zásadně odmítá vyjednávání s teroristy a nepřipouští tak žádné ústupky. Přístup EU spočívá v plném dodržování lidských práv v souladu s Evropskou Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950 a Chartou základních práv Unie při boji proti terorismu a je založen hlavně na prevenci a právní dimenzi boje s terorismem.

Práce zkoumá fenomén terorismu z perspektivy EU, respektive USA, bezpečnostně-právním náhledem. Zároveň tato práce zkoumá, zda se po 11. září 2001 radikálně změnil přístup obou velmocí k boji proti terorismu. Cílem práce je zhodnotit a porovnat změnu protiteroristické politiky EU a USA po 11. září 2001. K zodpovězení cíle práce slouží dvě výzkumné otázky. První výzkumná otázka zní: *Jaké jsou zásadní rozdíly v protiteroristických strategiích EU a USA po teroristických útocích 11. září 2001?* Druhá výzkumná otázka zní: *Jakými nástroji a opatřeními disponují EU a USA na poli boje proti terorismu?*

Tato práce pojednává o terorismu jako o staronovém fenoménu, jehož vznik se začal datovat již od dob antického Řecka a Říma, kdy se zéloti formou úkladných vražd snažili vyvolat povstání namířené proti přítomnosti Řeků a Římanů v Palestině. Na přelomu 18. a 19. století začali Jakobíni terorismus používat jako nástroj jejich hrůzovlády v průběhu Velké francouzské revoluce. Terorismus v tomto případě byl užíván státem jako nástroj proti vlastním občanům. V průběhu dalších let terorismus začali užívat i nestátní aktéři k prosazení svých politických, náboženských a jiných cílů. V dnešní době existují různé typologie terorismu užívaných různými aktéry, ale jimi se tato práce nezabývá. Autor se v této práci nevěnuje pouze vývoji protiteroristické

politiky EU a USA po 11. září 2001, ale kvůli hlubšímu porozumění i jejímu vývoji před 11. zářím 2001. Vývoj protiteroristické politiky EU a USA autor práce zasadil do období mezi lety 1975–2013, přičemž hlavní důraz autor klade na období 11. září 2001 počínaje a 23. květen 2013 konče. EU a USA představují vedle OSN nejdůležitější nástroj na poli boje proti terorismu. Vývoj protiteroristické politiky EU v této práci počíná rokem 1975, kdy bylo odsouhlaseno vytvoření protiteroristické pracovní skupiny nazvané *Terrorisme, Radicalisme, Extrémisme et Violence Internationale*. Stěžejní událostí pro další směřování protiteroristické politiky EU byly teroristické útoky z 11. září 2001. V reakci na tyto útoky Evropská rada vydává dokument nazvaný *Závěry a Akční plán Unie na boj proti terorismu*, který stanovil základní kontury následného vývoje protiteroristické politiky EU. Vývoj protiteroristická politiky USA v této práci začíná rokem 1983, kdy byly spáchány bombové útoky na americkou ambasádu a námořní základnu v Bejrútu. Teroristické útoky z 11. září 2001 představovaly i pro USA stěžejní událost, která donutila tehdejší vládu USA zaujmout zcela odlišný přístup k řešení problému terorismu. V krátkém časovém období, které následovalo bezprostředně po útocích, došlo v USA k přijetí mnoha zásadních protiteroristických dokumentů a opatření, které se staly základními prvky protiteroristické strategie USA. Období vývoje protiteroristické politiky EU a USA uzavírá rok 2013, kdy americký prezident Barack Obama ve svém projevu předneseném na National Defense University ve Washingtonu oznámil změnu protiteroristické politiky od neomezené války proti terorismu k úporným a cíleným úderům zaměřených na zničení konkrétních teroristických organizací. Tento projev se dá označit za přelomový bod v protiteroristické politice USA a znamená nový směr, kterým se bude USA v boji proti terorismu ubírat.

V posledním desetiletí bylo po celém světě zpracováno a vydáno množství odborných prací a studií, zabývajících se problémem terorismu. V oblasti odborné literatury, které se zabývá protiteroristickou politikou EU, je předním českým odborníkem Bohumil Píkna. Jeho publikace *Mezinárodní terorismus a bezpečnost Evropské unie (právní náhled)*, *Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu (oblast justiční a policejní spolupráce)* a *Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy)* představují stěžejní zdroje informací týkajících se protiteroristické politiky EU. V knize *Mezinárodní terorismus a bezpečnost Evropské unie (právní náhled)* se autor věnuje problematice právních, politických a navazujících bezpečnostních opatření přijatých v rámci EU po teroristických útocích v USA z 11.

září 2001. Úvodní kapitoly knihy popisují základní kontury terorismu, postupy jak proti terorismu bojovat a také instrumenty mezinárodního práva, mezi které patří protiteroristické úmluvy OSN, Rady Evropy a OBSE. Publikace *Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu (oblast justiční a soudní spolupráce)* představuje unikátní, komplexně zpracovanou učebnici vývoje evropského práva v uvedených oblastech. Bohumil Pikna klade důraz na analýzu určujících faktorů vývoje v oblasti justice a vnitřních věcí v období po 11. září 2001. Pro tuto práci je nejvýznamnější kapitola nazvaná *Formy a nástroje policejní a soudní spolupráce ve věcech trestních*, která obsahuje rozbor nejdůležitějších právních nástrojů a opatření přijatých EU v rámci boje proti terorismu. Monografie *Evropský prostor svobody bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy)* poskytuje čtenáři ucelený pohled na historický vývoj evropské integrace, orgány a instituce EU a evropské právo a jeho prameny. Pochopení základní problematiky jak funguje EU, je nezbytné pro hlubší studium jednotlivých aspektů evropské integrace. Jedním z nejdůležitějších aspektů EU, jehož analýze se autor ve zbytku knihy věnuje, představuje právní dimenze bezpečnostní politiky EU. Pro tuto práci byla obzvláště významná poslední část knihy věnovaná boji EU s terorismem, ve které jsou zahrnuty hlavní protiteroristické nástroje EU. Publikace *Bezpečnostní a strategická kultura USA, EU a ČR* od českého odborníka na mezinárodní vztahy Jana Eichlera poskytuje čtenáři ucelený pohled na problematiku bezpečnostní a zahraniční politiky USA, EU a České Republiky. Pro tuto práci byla velice důležitá první část knihy zaměřená na bezpečnostní a zahraniční politiku USA v letech 2001–2008, ve které jsou uvedeny klíčové dokumenty a události, z nichž tyto politiky z velké části vycházejí. Dalším důležitým zdrojem informací týkajících se problematiky terorismu je kniha *Terorismus a války na počátku 21. století* také od Jana Eichlera. Jak již název napovídá, autor se ve svém díle věnuje válečným konfliktům a terorismu v období od konce studené války po současnost. Čtvrtá kapitola této knihy nazvaná *Globální terorismus – nejvážnější bezpečnostní hrozba současnosti* je pro tuto práci důležitá zejména tím, že uvádí různé varianty boje s terorismem. Jednou z uvedených variant je vojenský přístup USA k řešení problému terorismu nazvaný *Global War on Terror*. Autor tuto strategii dále rozvádí a popisuje její taktické prvky, výhody i nevýhody. Kniha *Strategie války proti terorismu* od Richarda A. Clarka, který zastával funkci protiteroristického koordinátora v Clintonově a později i Bushově administrativě, přináší zajímavý pohled na vytváření a provádění protiteroristické politiky USA. Autor ve své knize barvitě popisuje události předcházející 11. září a

reakci USA na ně. Sborník *Terorismus: pokus o porozumění* od editora Emila Souleimanova přináší komplexní náhled na problematiku terorismu. Pro první kapitolu této práce byly přínosné především první dva články od Emila Souleimanova. Autor se v nich zabývá terminologickým vymezení terorismu, jeho metodami a postupy a také rozdílů mezi terorismem a dalšími formami politického násilí. Sborník textů *11. září – Deset let poté* vydaný Centrem pro ekonomiku a politiku obsahuje zajímavé texty ze semináře 11. září deset let poté, který proběhl 8. září 2011. Pro tuto práci byl přínosný především text Jana Eichlera, který se ve svém článku věnuje analýze klíčových doktrinálních dokumentů a jejich dopadem na formování protiteroristické politiky USA po 11. září 2001. Publikace *Logika Terorismu* od Luise de la Corte Ibáñeze je výjimečná svým mnohaoborovým přístupem k problému terorismu. Vedle teoretických analýz však lze v knize najít i části s praktickým zaměřením, týkající se například strategie, organizace a struktury teroristických skupin, jejich financování a dokonce i logikou sebevražedných atentátů. Zajímavý pohled zaměřený na teroristické útoky spáchané 11. září 2001 v USA přináší Thierry Meyssan ve své knize *Velký podvod*. Autor se ve své knize zabývá událostmi, které úzce souvisely a předcházely teroristickým útokům z 11. září, počínáním tajných služeb a jiných vládních agentur při vyšetřování celé události a celkovým přístupem vlády USA bezprostředně po útocích. Sborník *International cooperation in counter-terrorism, the United Nations and Regional Organizations in the Fight Against Terrorism* od editora Giuseppeho Nesi poskytuje ucelený pohled na protiteroristickou politiku ze strany mezinárodních organizací. Pro tuto práci byl přínosný zejména článek od Patrizie De Cesari zabývající se problematikou terorismu z perspektivy EU. Autorka popisuje historický vývoj protiteroristické politiky ES/EU a zejména její ukotvení v primárním právu EU sestávajícího převážně ze smluv EU a dalších úmluv. Kniha *The EU and counter-terrorism, politics, polity and policies after 9/11* od Javiera Argomanize poskytuje komplexní vhled do problematiky protiteroristické politiky EU po teroristických útocích v USA provedených 11. září 2001. Kniha poskytuje čtenáři ucelený pohled na vznik, vývoj a aplikaci protiteroristických politik. Dále autor ve své knize vysvětluje role jednotlivých institucí EU a členských zemí v oblasti terorismu a také uvádí různé mechanismy, na jejichž bázi se vytváří a aplikují protiteroristické politiky v EU. Publikace *The Policing of Terrorism, Organizational and Global Perspectives* od Mathieu Deflema mimo jiné poskytuje ucelený náhled na bezpečnostní politiku jednotlivých států zaměřenou na terorismus. Podstatná část knihy se zabývá

bezpečnostní politikou USA a to z pohledu federálních i místních policejních a jiných složek. V další části knihy autor popisuje stejnou problematiku, jen z pohledu Europolu, což čtenáři umožní srovnat strategii a nástroje policejních složek EU a USA v boji proti terorismu. Sborník textů *Evropská unie a její bezpečnost: vybrané problémy evropské bezpečnosti* od editora Jana Závěšického obsahuje několik zajímavých článků zaměřené na bezpečnostní dimenzi evropské integrace. Text Miroslava Mareše s názvem *Politika EU proti terorismu: Od reakce k prevenci?* je zacílen na vývoj protiteroristické politiky EU v období před a po teroristických útocích v USA z 11. září 2001. Autor se také věnuje obsahu a struktuře protiteroristické politiky EU a také kompetencím, kterými disponují Evropská komise, Evropská rada a různé agentury a orgány zabývající se bojem proti terorismu. Sborník textů od editora Yonaha Alexandera nesoucí název *Counterterrorism strategies: Successes and Failures of Six Nations* obsahuje šest textů zabývajících se protiteroristickou politikou vybraných států. Pro tuto práci byl nejvíce přínosný článek od Yonaha Alexandera, ve kterém se autor zaměřuje na historický i současný vývoj protiteroristické politiky USA. Dále autor analyzuje důležitá opatření většinou ve formě zákonů přijatých za administrativy prezidenta Bushe po teroristických útocích v USA z 11. září 2001. Článek *Contending cultures of counterterrorism: Transatlantic divergence or convergence?* od autorů Wyna Reese a Richarda J. Aldricha se zabývá srovnáním amerického a evropského přístupu k problematice terorismu. Autoři na základě analýzy jednotlivých prvků protiteroristických strategií určují základní rozdíly mezi přístupy EU a USA k terorismu. Velký důraz je kladen na rozdíly v tzv. strategických kulturách obou velmocí, které se postupně vytvářely na základě historických událostí. Vedle odborných knih a článků vznikly i různé mezinárodní instituty a organizace zabývající se problematikou terorismu. Velké množství odborných publikací je k dispozici na internetu a to především v internetových databázích těchto institutů a mezinárodních organizací. Jednou z nich je databáze mezinárodní organizace Statewatch, která se zabývá mimo jiné problematikou lidských práv ve spojitosti s bezpečnostní politikou EU. Z databáze Statewatch byl pro tuto práci přínosný zejména článek od Tony Bunyana s názvem *The EU's Police Chief Task Force (PCTF) and Police Chiefs Committee*. Autor ve svém článku analyzuje vývoj a fungování Operační jednotky evropských policejních ředitelů, která představuje jeden z mnoha orgánů EU zabývajících se bojem proti terorismu. Logicky nejvíce jsou analyzovány oficiální dokumenty přijaté EU a USA. Mezi protiteroristické dokumenty přijaté EU, které jsou volně dostupné na internetových stránkách institucí EU, patří:

Evropská bezpečnostní strategie, Haagský program, Prohlášení k boji proti terorismu, Akční plán EU na boj proti terorismu, Prohlášení Rady k útokům, Strategie EU pro boj proti terorismu, Akční plán EU v boji proti terorismu a Stockholmský program. Oficiální dokumenty USA, které se věnují problematice terorismu, jsou volně přístupné z internetových stránek Bílého domu, Kongresu a různých vládních agentur. Mezi tyto dokumenty patří: USA Patriot Act, National Security Strategy 2002, National Strategy to Combat Weapons of Mass Destruction 2002, Intelligence Reform and Terrorism Prevention Act of 2004, National Strategy for Victory in Iraq, National Strategy for Combating Terrorism, National Security Strategy 2010 a National Strategy for Counterterrorism 2011. Různé projevy a vyjádření prezidentů USA k problematice terorismu jsou taktéž k dispozici na internetových stránkách Bílého domu.

Z hlediska metodologického tato práce vychází z komparativní metody, konkrétně komparace synchronní, pomocí které autor srovnává protiteroristickou politiku EU a USA v určitém časovém období. Komparace je provedena na základě analýzy jednotlivých dokumentů, prohlášení a projevů hlavních představitelů a institucí EU a USA přijatých či vydaných v letech 2001–2013. V této práci autor analyzuje i protiteroristické nástroje a opatření přijaté EU a USA v letech 2001–2013.

Práce je systematicky členěná do tří kapitol a jim navazujících podkapitol. První kapitola práce se zabývá definicí, metodami, postupy a terči terorismu. Ve druhé kapitole se autor věnuje vývoji protiteroristické politiky v rámci ES/EU a analyzuje jednotlivé protiteroristické dokumenty vydané nebo přijaté EU. Druhá kapitola obsahuje také výčet nejdůležitějších protiteroristických nástrojů a opatření přijatých EU po 11. září 2001. Třetí kapitola je zacílená na vývoj protiteroristické politiky USA. V této kapitole autor analyzuje dokumenty, projevy a prohlášení vydané vládními představiteli USA a uvádí nejdůležitější protiteroristické nástroje a opatření, které USA přijaly po 11. září 2001.

Tato práce by nevznikla bez ochotné podpory Doc. Daniela Marka, M.A., PhD., který byl jejím vedoucím. Tímto mu vřele děkuji za věnovaný čas a úsilí.

1. Terminologické vymezení terorismu

Národní bezpečnost byla až do rozpadu Sovětského svazu v roce 1991 výhradně v kompetenci národních států. Státy disponovaly vojenskou silou ať už v podobě konvenčních či jaderných zbraní. „V myšlení státníků stále převládala teze zformulovaná pruským generálem Carlem von Clausewitzem, podle níž je válka pouhým pokračováním politiky jinými prostředky“ (Souleimanov 2010a: 13). Díky tezi generála Clausewitze byly hrozby v podobě mezinárodních konfliktů lehce předvídatelné, protože odrážely racionální chování států v mezinárodních vztazích. Státníci tak mohli snáze předvídat a kontrolovat mezinárodně-politickou situaci a generálové připravovat různé scénáře vedení války.

S koncem Studené války se však započaly procesy globalizace a přinesly s sebou zásadní změnu mezinárodního prostředí a tedy i bezpečnostních hrozeb. „Globalizace podmíněná celosvětovým triumfem tržní ekonomiky a rozvojem informačních technologií zbořila bariéry v podobě státních hranic a umožnila tak vznik velkého počtu nestátních aktérů na mezinárodní scéně“ (Tamtéž 14). Tento stav pak nastoluje otázku, jakým způsobem a formami mohou jednotlivé státy plnit své základní funkce, mezi které patří ochrana národních zájmů a zajištění bezpečnosti svých občanů. Globalizace především významně snížila omezení, jaké čas a prostor kladly lidským činům. Právě teroristické útoky spáchané v USA 11. září 2001 jsou jasným příkladem toho, že vymezené státní hranice a geografické nerovnosti nezaručují ochranu před teroristickou hrozbou.

Různí lidé a skupiny si uvědomují, že v globálním měřítku mohou účinně řešit své problémy a dosahovat politických cílů. „Konkrétně například teroristé zjistili, že i ten nejvzdálenější konflikt poslouží jako reklama pro nábor nových bojovníků. Jako příklad lze uvést palestinsko-izraelský konflikt nebo válku v Čečensku“ (Corte Ibáñez 2009: 116). Rozvoj komunikačních technologií působí na státy tak, že jsou mnohem zranitelnější proti útokům zaměřené na jejich finanční či informační systémy. „Moderní technologie taktéž posilují růst vojensko-politického potenciálu státu, tudíž rozdíl mezi mocí státu a nestátních aktérů stále roste a dnes je již propastný. Tento rozdíl je možné zvrátit snad jen použitím zbraní hromadného ničení, informační válkou a obrátným využíváním médií“ (Souleimanov 2010a: 15). Válčení je pro státy stále nákladnější ve světě, který je stále těsněji propojován procesem globalizace. Také vzhledem k neustálému zdokonalování zbraní, zejména hromadného ničení a k jejich šíření se

stává válčení také nebezpečnější. Zatímco pravděpodobnost velkých mezistátních konfliktů tak klesá, metody asymetrického vedení boje, mezi které lze zařadit i terorismus, představují jeden z nejeftivnějších způsobů, jak nestátní aktéři mohou čelit obrovské vojenské přesile státu a zároveň dosahovat vlastních politických cílů.

Metody asymetrického válčení, založené na využívání nepřítelových slabin ve svůj prospěch, slouží k minimalizování vlastních a maximalizování nepřítelových ztrát. Nacházení a využívání slabých stránek nepřítele a současně vyhýbání se jeho stránkám silným je nedílnou součástí logického uvažování. „Už v 5. století před naším letopočtem učil čínský vojenský stratég a vojevůdce mistr Sun: *Jestliže je nepřítel silnější, vyhni se mu. Jestliže jsou jeho síly sjednoceny, rozděl je. Zaútoč na něj tam, kde je nepřipraven, objev se tam, kde nejsi očekáván*“ (Souleimanov 2010a: 20-21). Asymetrické válčení využívá i armáda USA, která využívá bezkonkurenční technologická převahy v oblasti letectví, dělostřelectva a především v komunikačních technologiích. Logika asymetrického válčení není cizí ani současným nepřítelům USA, neboť si jsou vědomi výše zmíněné bezkonkurenční technologické převahy. „Proto je zapotřebí zaútočit nikoliv na armádu USA a jejich spojenců, ale na jejich strategii s využitím asymetrických metod tam, kde majetek, území a občané USA a jejich spojenců nejsou chráněny“ (Tamtéž 22). Právě terorismus poskytuje ideální taktiku pro boj s USA a jejími spojenci a je hojně využívám nestátními aktéry k dosažení jejich rozmanitých cílů. „Pro úplnost je třeba poukázat, že asymetrický přístup k porážení silnějšího protivníka představují mimo ohrožení teroristickými akcemi také organizovaný zločin případně i využití možností tzv. občanské neposlušnosti“ (Pikna 2006: 67).

1.1 Definice terorismu

V dnešní době existuje obrovský počet různých definic terorismu, ale ani jedna z nich není všeobecně uznávaná. Právě neexistence všeobecně uznávané definice terorismu je hlavním důvodem, proč jednotlivé státy odmítají podepsat globální dohody o spolupráci proti terorismu. Snahy o nalezení precizní a jednotné definice terorismu však ztroskotávají mimo jiné také proto, že terorismus se neustále mění a mění se i naše nahlížení na něj. Přesto se autor pokusí pro účel této práce jednu definici terorismu sestavit. Začíná u samotného významu slova terorismus. Výraz terorismus je odvozen od emocionálního stavu, který je česky označován jako hrůza nebo intenzivní strach. Z toho lze odvodit, že teroristické skutky jsou takové, které dokážou vyvolávat hrůzu či

intenzivní strach. Právě hrůza se určitě zmocnila lidí, kteří se právě nacházeli uvnitř budov Světového obchodního centra v USA, když první letadlo narazilo do první věže. Tento emocionální stav však mohou vyvolat nejrůznější příčiny, například přírodní katastrofy. Tudíž za teroristické lze označit činy, které chápeme jako lidskou činnost či akci. Slovu akce odpovídá v běžném i vědeckém jazyce záměrnému lidskému chování, které probíhá vědomým a uváženým způsobem na základě úmyslu či plánu s předpokladem možných následků. Slovo terorizovat tedy znamená nahánět hrůzu prostřednictvím akcí, které zahrnují fyzické násilí proti osobám nebo objektům s následkem vyvolání hrůzy mezi zasaženou společností. Počet přímých obětí teroristických útoků, které jsou zasaženy přímo fyzicky, je vždy významně nižší než celkový počet osob, které jsou zasaženy psychologicky. Tyto násilné útoky za účelem vyvolání strachu mají v sobě vždy obsaženou nějakou zprávu. Obecně ji lze vyjádřit jako jasný vzkaz pro společnost, na kterou je teroristický útok zaměřen: „Žádná instituce či stát vás neochrání“. Tato zpráva je pak ke štěstí teroristů šířena ve společnosti i s vydatnou pomocí médií a násobí tak psychologický dopad na společnost. Teroristický útok vždy sleduje nějaký cíl a to především cíl politický, protože ti co jej praktikují, svými činy obvykle usilují o změnu nebo zachování převládající mocenské struktury a to ať už jde o společenský systém v jedné zemi či celém mezinárodním systému.

Definice terorismu tedy zní: jde o na sebe navazující, připravené, úmyslné násilné a zastrašující činy, které jsou namířeny proti nebojujícím obyvatelům. Jsou připraveny tak, aby psychologicky působily na mnohem větší počet osob, než kolik je osob přímo zasaženo fyzicky. Tyto činy slouží k dosažení konkrétního, obvykle politického cíle.

Tato definice však nevyklučuje možné dvojznačnosti a pochyby spojené s používáním daného termínu. Vedle politického terorismu existují i jiné formy politického násilí jako guerillová či konvenční válka. Často dochází k vzájemnému zaměňování jednotlivých forem politického násilí. Aby bylo možné předejít podobným nedorozuměním, tak autor musí objasnit specifické prvky, které charakterizují jiné násilné prostředky provádění politiky, které bývají často mylně označovány za terorismus. Jak podotýká Corte Ibáñez ve své knize Logika Terorismu, častou příčinou takovéto záměny bývá rozmanitá škála bojových metod užívanými různými hnutími či organizacemi. Například pravidelná vojska, či zločinecké organizace se mohou uchýlit k teroristickým praktikám, ovšem skoro vždy jde o sporadické akce. Na druhou stranu „kdybychom označili například

italskou mafii za teroristickou organizaci, tak bychom mohli navodit mylnou představu o druhu činností, jimiž se mafiáni zabývají a co z nich dělá to, čím jsou. Podobně lze uvažovat například i o pravidelném vojsku či partyzánské organizaci, které používají teroristické metody velmi málo, zatímco většinu času věnují k akcím, během nichž se střetávají s nepřítelem v otevřeném boji, respektive používají partyzánské metody vedení boje.“ (Corte Ibáñez 2009: 20)

Čím se ale liší strategický terorismus od jiných forem politického násilí? Podle Corte Ibáñeze se jednotlivé formy politického násilí liší na základě několika různých kritérií, mezi které patří různé kvantitativní údaje jako například počet osob, které se podílejí na násilných akcích, velikost způsobených materiálních škod a počet obětí. Terorismus řadí mezi konflikty s nízkou intenzitou, což jsou ty, které ročně vyústí v méně než tisíc obětí. Většinu konfliktů vysoké intenzity, mezi které řadí například mezinárodní a občanské války, masové revoluční procesy nebo praktiky etnického čištění, vyústí počet obětí ve více než jeden tisíc za rok. „Rozlišení vycházející z počtu obětí mělo donedávna velkou vypovídající hodnotu. Až teroristické útoky 11. září s několika tisícovkami obětí ukázaly, že rozdíly mezi terorismem a jinými metodami politického násilí nejsou pouze kvantitativní, ale kvalitativní.“ (Corte Ibáñez 2010: 21). Konkrétněji se Corte Ibáñez zmiňuje o strategických a taktických zvláštnostech, které odlišují terorismus od guerillových bojů a více či méně konvenčních válek, které shrnuje do následující tabulky:

Tabulka č. 1: Srovnávací tabulka rozdílných charakteristik konvenční války, partyzánské války a teroristické kampaně. (Corte Ibáñez 2010: 22–23)

	Konvenční válka	Partyzánská válka	Terorismus
Velikost operativních jednotek	Velká (vojska, sbory, divize)	Střední (čety, družstva, prapory)	Malá (obvykle méně než deset osob)
Výzbroj	Kompletní řada těžkých zbraní	Lehké pěchotní zbraně a někdy i dělostřelectvo	Ruční zbraně, granáty, útočné pušky, výbušniny a speciální zbraně

	Konvenční válka	Partyzánská válka	Terorismus
Taktika	Různé kombinace za spolupráce rozdílných vojenských jednotek	Typ komando	Specifické metody: únosy, vraždy, aktivace výbušnin, sebevražedné útoky atd.
Cíle útoků	Vojenské jednotky, průmysl a dopravní a komunikační infrastruktura	Vojenské, policie, zaměstnanci státní správy, političtí oponenti	Státní symboly, političtí představitelé a všeobecně zástupci nebojujícího obyvatelstva
Sledovaný dopad	Materiální destrukce	Fyzické opotřebení nepřítele	Psychologický nátlak, zastrašování
Chtějí kontrolovat území?	Ano	Ano	Ne
Vystupují v uniformách?	Ano	Často	Nikdy
Bojové oblasti	Válka se odehrává ve veřejně známých geografických vymezeních	Sřety jsou omezeny na zemi, v níž se odehrává spor	Neuznávají se bojové zóny, neexistují geografické hranice

1.2 Terče, cíle a postupy

Pokud nejsou teroristé schopni dosáhnout svých cílů vojenskými prostředky, tak se snaží přinutit společnost, aby v zájmu své vlastní bezpečnosti donutila svou vládu učinit to místo nich. Teroristé si proto za primární cíl svých útoků vybírají lidskou společnost, jejíž uvažování a chování se snaží ovlivnit. Jednotlivci v podobě přímých obětí útoku, představují ve velké většině případů jen náhodné oběti, jejichž pomocí teroristé vyvolávají strach uvnitř společnosti. Teroristé se snaží pomocí strachu vynutit psychickou podporu zasaženého obyvatelstva pro dosažení svých cílů. „Aby bylo dosaženo maximálních psychologických účinků terorismu, je nutné vyvolat pocit nebezpečí nikoliv jen u vybraných osob nebo skupin důležitých pro teroristy kvůli funkci, politickému přesvědčení nebo společenskému významu, ale v celé společnosti“ (Souleimanov 2010b: 41).

Pro dosažení svého cíle se teroristé uchylují k náhodnému zabíjení lidí, což je velice důležitý prvek v taktice teroristů. Prvek nahodilosti v sobě nese vzkaz všem členům zasažené společnosti: „Dalším cílem útoku můžeš být ty a tvá rodina“. Teroristé svými systematickými útoky dokazují, že si za svými cíly důsledně stojí, zatímco společnost ví, že je vláda ani armáda před teroristy neochrání. „Oba zmíněné principy, tedy nahodilost a systematickost, znásobují psychologický dopad na jednotlivce i celou společnost“ (Souleimanov 2010b: 42). Ostatně první myšlenka, která člověka napadne ve spojitosti s teroristickým útokem, může být následující: „V tom domě pracuje i moje žena nebo po té ulici chodí mé děti každý den do školy!“ Samotný útok má vedle psychologického dopadu na zasaženou společnost také dopad na samotnou teroristickou organizaci, která za útokem stála. „Úspěšný útok posiluje sebevědomí členů teroristických skupin, hlavně jejich vůdců a organizátorů, přináší pocit zadostiučinění, škodolibosti a hlavně zvyšuje prestiž teroristické skupiny“ (Tamtéž). Corte Ibáñez se ve své knize zmiňuje i o konkrétních metodách, které používají teroristé k dosažení svých cílů. Jde o tyto postupy: Propaganda na základě činů, zastrašování, provokace, násobení chaosu a opotřebovací válka.

Propaganda na základě činů. „Násilí se může stát vynikajícím nástrojem pro sdělení a šíření poselství a ideologie s politickým či jiným obsahem a dokonce nástrojem pro vnuknutí důvěry těm, kteří věří v různé utopie, ale ne už v jejich uskutečnění. Například nejviditelnější teoretik a představitel anarchokomunismu Petr Kropotkin několikrát prohlásil: Jeden odvážný čin vykoná více práce než tisíce

brožurek. Toto heslo se stalo základem pro stoupence anarchokomunismu, vyzývalo všechny členy, aby se uchýlili k terorismu, metodě, kterou oni sami definovali jako metodu propagace na základě činů. Toto heslo později převzali teroristé v protikolonialistických a nacionalistických válkách“ (Corte Ibáñez 2010: 23). Teroristické činy inspirované náboženskými motivy jsou zřejmě nejviditelnějším příkladem této metody. Jako typický příklad lze uvést útok nervovým plynem sarinem v tokijském metru z roku 1995, který mělo na svědomí japonské náboženské hnutí tehdy nazvané Óm šinrikjó, dnes známé jako Aleph. „Dalším smyslem doktríny propagace na základě činů může být povzbudit možné dosud pasivní sympatizanty, aby se přidali k těm, kteří se již podíleli na přímé akci. Tímto krokem může dojít k posílení teroristických aktivit, nebo jak doufají teroristé, v ideálním případě dojde k transformaci symbolických činů odporu v masivní revoluční proces“ (Tamtéž 23–24).

Zastrašování. Jde o hlavní a základní metodu, bez které by se žádný druh terorismu neobešel. Teroristé zastrašují své oběti s nejrůznějšími úmysly. „Teroristé mohou používat tuto taktiku například k zastrašování specifických osob či společenských skupin, jejichž politická činnost a aktivity spojené například s jejich společenskou funkcí odporují zájmům teroristů“ (Tamtéž 24). Kromě představitelů politické a soudní moci jsou častým cílem teroristů také novináři a intelektuálové, kteří mohou odporovat a napadat teroristickou propagandu a tak se stávají prioritními cíli teroristů. „Většinou však teroristé užívají metodu zastrašování k polarizaci společenských postojů. Za cíle svých útoků si tak vybírají ty, kdo původně zastávali neutrální nebo dokonce opačné pozice než jsou ty, jaké zastávají teroristé ve společensko-politických konfliktech“ (Tamtéž).

Provokace. „Povstalcí, kteří chtějí podvracet stát, vědí, že potřebují lidovou podporu, kterou postrádají, aby uspěli. Klíčem k úspěchu je docílit takového stavu, kdy bude současná vláda nakonec vystupovat jako despotická, krutá a nespravedlivá. Tohoto cíle teroristé mohou dosáhnout pomocí represí, díky nimž pak utlačované obyvatelstvo nakonec poskytne kýženou podporu a onu legitimitu, kterou teroristům zprvu upírali“ (Tamtéž). Čím tvrdší jsou totiž represe státu, tím vyšší je potencionální šance teroristů dosáhnout svých politických cílů. „Strategii provokace ilustruje dokument nazvaný Teoretický základ pro revoluční vedení války, který schválila ETA na svém čtvrtém zasedání v srpnu 1965 Aiertza, Zabalo 2010: 13). Dokument nabádá k přípravě na přímé akce založené na metodě spirály násilí akce-represe-akce, které mohou způsobit ztráty na lidských životech.

Násobení chaosu. Další metodu, kterou teroristé užívají k dosažení svých cílů, představuje násobení chaosu. Tato metoda spočívá ve vyvolání zmatku uvnitř společnosti, čehož je docíleno pomocí systematických útoků, jejichž oběti jsou vybírány naprosto náhodně. „Právě zmatek totiž může dokázat obyvatelstvu, že vláda je neschopná nastolit pořádek a ochránit své občany před útoky teroristů. Jakmile dojde k nastolení tohoto klimatu ve společnosti, tak občané mohou reagovat dvojitým způsobem. Obyvatelé buď naléhají na vládu, aby požadavky teroristů byly splněny, nebo usilují o nahrazení stávající vlády jinou, tvrdší a autoritativnější“ (Corte Ibáñez 2010: 25).

Opotřebovací válka. Tento pojem lze popsat jako psychologickou válku, která má za cíl vystavit nepřítele, v tomto případě obyvatelstvo, psychologickému stavu opotřebování. „Tento stav ve společnosti může nastat relativně snadno, jejíž občané jsou dlouhodobě vystaveni tlaku teroristických hrozeb a útoků. Jakmile je tohoto stavu dosaženo, tak může dojít ke změně společensko-politické situace, v níž obyčejní lidé nebo jejich političtí vůdce jsou nakonec ochotni přijmout požadavky teroristů výměnou za své bezpečí“ (Tamtéž). Studie Ignacia Sáncheze Cuenky ukazuje, že: „V letech 1978–1998 využívala Euskadi Ta Askatasuna (ETA) v boji proti španělské vládě opotřebovací válku, ve které teroristům nešlo o zničení nepřítele, ale o jeho vyčerpání, čehož mohla ETA dosáhnout jen psychologickým a fyzickým opotřebováním nepřítele“ (Cuenca 2006: 16). Vítězství v této válce mělo připadnout tomu, kdo vydrží déle a nestáhne se.

Všechny výše zmíněné postupy a praktiky užívané teroristy nejčastěji mají jeden společný cíl: paralyzovat fungování společnosti. „Tedy dosáhnout takového stavu ve společnosti, kdy by strach ovládl a zcela atomizoval každého jednotlivce, který by přestal chodit do práce, posílat děti do škol, pohybovat se ve veřejném sektoru, vykonávat své společenské funkce a to vše v obavě o svůj život a život svých blízkých“ (Souleimanov 2010b: 42). Teroristé využívají tohoto vypjatého stavu ve společnosti jako prostředek k dosažení svých cílů.

Nedílnou součástí teroristické propagandy tvoří veřejné mínění a média. Teroristé usilují v první řadě o publicitu, takže pokud se o teroristickém útoku ve společnosti nemluví, jako by neexistoval. Jak už autor uvedl výše, úspěšný útok posiluje prestiž teroristů a motivuje další, aby v této činnosti pokračovaly. „Moderní terorismus lze chápat jako pokus o předávání zpráv pomocí organizovaného násilí těm členům společnosti, kteří nejsou útoky přímo zasaženi“ (Eid 2014: 1–2). Z tohoto pohledu jsou

média a veřejné mínění klíčovými nástroji k šíření poslání teroristů a vedení samotné psychologické války, která má zaručit dosažení jejich cílů. Samotná média nemohou ignorovat terorismus, jakožto jedno z hlavních celospolečenských témat současnosti. Teroristické útoky obsahují dramatické prvky natolik potřebné pro dobrou zprávu a i proto jej nemohou média ignorovat. I z těchto důvodů jsou události spojené s terorismem hojně vyhledávány médii a zaručují jim tak vysokou sledovanost spojenou s vyššími příjmy. „Omezování podávání informací médií z oblasti terorismu státem, či autocenzurou problém zdaleka neřeší, neboť je jasné, že jakákoli filtrace informací o teroristických útocích a jejich následcích nutně vede ke spekulacím, které ke zlepšení situace ve společnosti rozhodně nepomáhají“ (Souleimanov 2010b: 42). Cenzurování informací týkajících se terorismu však nemůže být nikdy dostatečně účinné, neboť moderní komunikace jako satelitní spojení, mobilní telefon a připojení k internetu umožňují nerušené získávání informací z prakticky neomezeného počtu zdrojů.

2. Terorismus z perspektivy ES/EU

Evropa se s problémem terorismu potýká již od dob antického Řecka a Říma, kdy se zéloti formou úkladných vražd snažili vyvolat povstání namířené proti přítomnosti Řeků a Římanů v Palestině. Jako další příklad terorismu z novodobější historie lze uvést jakobínský teror za francouzské revoluce. V první polovině 20. století se terorismus projevoval formou etnického násilí hlavně mezi balkánskými národy. V druhé polovině 20. století se terorismus v Evropě projevuje především formou etnicko-separatistického násilí. Jako příklad lze uvést teroristickou organizaci ETA založenou v roce 1959, která usilovala o vytvoření nezávislého Baskického státu. V sedmdesátých letech dochází v Evropě k rozmachu ultralevicového terorismu, mezi jehož nejvýznamnější představitele patřily například následující skupiny: Frakce Rudé armády a Hnutí 2. července působící ve Spolkové republice Německo, Rudé brigády v Itálii, Přímá akce ve Francii či Organizace 17. listopadu v Řecku. V roce 1988 byl nad skotským městem Lockerbie spáchán bombový útok na letadlo společnosti PanAm. Nepřežil nikdo z 270 cestujících. Později se ukázalo, že útok byl proveden libyjskými agenty, kteří jej provedli jako odvetu za nálety amerického letectva na Tripolis a Běnghází z roku 1986.

Po druhé světové válce měla evropská integrace formu hospodářského projektu, ve kterém atributy jako vnitřní bezpečnost nebo protiteroristická politika nebyly zahrnuty vůbec. Po podepsání Římských smluv¹, které mimo jiné umožnily volný pohyb osob po území členských zemí Evropského společenství (ES), došlo k nebývalému rozmachu mezinárodního zločinu a terorismu uvnitř ES. Právě tyto problémy vyvolaly potřebu zefektivnění boje proti organizovanému zločinu a terorismu na úrovni ES. K zásadnímu rozhodnutí došlo během zasedání Evropské rady v Římě v prosinci roku 1975, kdy bylo odsouhlaseno vytvoření pracovní skupiny nazvané Terrorisme, Radicalisme, Extrémisme et Violence Internationale (TREVI), která se měla věnovat boji proti terorismu. Dne 29. června 1976 se v Lucemburku konala schůzka ministrů spravedlnosti a vnitra, na které stanovili následující oblasti, jimiž se mělo TREVI zabývat:

- a) „výměna informací o teroristických činech;
- b) výměna informací o teroristických plánech a aktivitách;
- c) výměna technických informací;

---

¹ Souhrnný název pro dvě smlouvy, které byly podepsány v Římě 25. března 1957: smlouvu zakládající Evropské hospodářské společenství a smlouvu zakládající Evropské společenství pro atomovou energii.

- d) výměna policejních zaměstnanců a zlepšení policejního vzdělávání;
- e) spolupráce při ochraně civilní letecké dopravy;
- f) ochrana jaderných zařízení a transportů a spolupráce v ochraně před katastrofami“ (Mareš 2004: 23)

Hodnocení celkového působení TREVI bývá označována za rozporuplné. Na jedné straně bylo dosaženo určitých úspěchů, například „založení Police Working Group on Terrorism (PWGT) představiteli vybraných policejních složek z členských zemí ES, za souhlasu ministrů vnitra a spravedlnosti. Jedná se o dodnes fungující pracovní skupinu, která má na starosti zpravodajskou a policejní spolupráci v boji proti terorismu, především předávání a výměnu informací“ (Cronin, Ludes 2004: 154). Na straně druhé byla realizace stabilně efektivní politiky značně problematická. „V oblasti boje proti terorismu měly totiž jednotlivé státy rozdílné zájmy, neboť země jako Francie, Itálie, Německo či Velká Británie byly konfrontovány s terorismem častěji než například státy Beneluxu. Každý stát se navíc zajímal především o informace spojené s teroristickými skupinami, které jej přímo ohrožovali (Německo o RAF, Itálie o BR, Velká Británie o IRA)“ (Tamtéž).

Konzistentnější a do struktur ES výrazněji zakomponovaná protiteroristická politika začala vznikat až na přelomu osmdesátých a devadesátých let. „V Maastrichtské smlouvě z roku 1992 byla bezpečnostní politika, do níž spadá i boj proti terorismu, zapracována do oblasti druhého a třetího pilíře“ (De Cesari 2006: 209). Druhý pilíř představuje oblast společné zahraniční a bezpečnostní politiky, zatímco třetí pilíř oblast justice a vnitřní bezpečnosti.

Kromě spolupráce v oblasti protiteroristické politiky vymezené v základních smlouvách ES/EU se od roku 1985 začala přijímat bezpečnostní opatření i v oblasti tzv. Schengenského systému. Cílem Schengenu bylo vytvoření zóny volného pohybu se zrušením kontrol na společných vnitřních hranicích a současně přijmout mechanismy a konkrétní opatření, které měly zajistit zvyšování bezpečnostní úrovně v členských státech. Z hlediska bezpečnostního mají přijatá opatření současně ztížit možnosti zneužívání svobody pohybu ke kriminálním aktivitám. „Schengenská prováděcí úmluva, která vstoupila v platnost 26. března 1995, zakotvila otázky překračování vnitřních a vnějších hranic a navazující problematiku vízovou a azylovou, dále policejní spolupráci, problematiku zbraní a střeliva, právní pomoc ve věcech trestních a důležitá ustanovení o fungování Schengenského informačního systému (SIS) včetně otázky

ochrany osobních údajů“ (Pikna 2007: 242).

Amsterodamská smlouva, která vstoupila v platnost 1. května 1999, „převedla azylovou politiku a oblast civilní justiční spolupráce do oblasti prvního pilíře EU“ (Pikna 2010:128) a začlenila Schengenskou spolupráci do smluv ES/EU. „Smlouva o EU zakotvuje v hlavě VI Ustanovení o policejní a soudní spolupráci ve věcech trestních tyto možnosti společného postupu:

- a) spolupráci policejních orgánů, celních orgánů a jiných kompetentních donucovacích orgánů členských států,
- b) uzavírání mezinárodních dohod spolu s dalšími vnějšími aktivitami Unie
- c) užší spolupráci justičních orgánů včetně užívání takových nástrojů, jako jsou Eurojust, evropský zatýkací rozkaz a zjednodušení procesu předávání v trestních věcech mezi členskými státy Unie,
- d) použití zvláštních opatření právních a organizačních,
- e) harmonizace na úseku předpisů trestního práva,
- f) využívání možnosti Europolu a zřizování společných vyšetřovacích týmů“ (Pikna 2006: 103–104).

Legislativní základ společných vyšetřovacích týmů se nachází ve Smlouvě o EU a v Amsterodamské smlouvě, navíc potřebu vytvoření tohoto nástroje potvrdila i Evropská rada na svém zasedání v Tampere roku 1999. „Dokument z Tampere vyzývá k tomu, aby jako první krok byly ustaveny společné vyšetřovací týmy v boji proti obchodu s drogami a lidmi a proti terorismu“ (Tampere European Council 1999). Dále dokument vyzývá k vytvoření Operační jednotky evropských policejních ředitelů (PCTF), která si má ve spolupráci s Europolem vyměňovat informace o současných tendencích v oblasti příhraniční kriminality a přispívat k plánování operativních akcí. „V reakci na teroristické útoky ze dne 11. září byla PCTF vyzvána Radou pro spravedlnost a vnitřní věci (JHA) k organizování ad-hoc schůzek hlavních představitelů protiteroristických jednotek EU. Během schůzek mají být diskutovány následující možnosti spolupráce:

- a) zlepšování operativní spolupráce mezi PCTF a třetími zeměmi;
- b) spolupodílet se na bezpečnosti letecké dopravy;
- c) zvažovat nasazení specializovaných protiteroristických jednotek na mise v rámci Europolu“ (Bunyan 2006)

2.1 Protiteroristická politika EU po 11. září 2001

Ihned po událostech z 11. září vyjádřila EU solidaritu s USA a celá situace počínající války s terorismem usnadnila zásadní reformu protiteroristické politiky EU. Evropská rada na mimořádném zasedání 21. září 2001 přijala dva zásadní dokumenty, které bezprostředně reagovali na události z 11. září. „V prvním dokumentu z 21. září nazvaném Závěry a Akční plán Unie na boj proti terorismu dala Evropská rada nezbytný podnět k akcím EU po teroristických útocích z 11. září tím, že považuje na základě rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1368 a Charty OSN vojenskou odvetu při zásahu v Afghánistánu za legitimní“ (Pikna 2007: 391). EU vyzývá k vytvoření celosvětové koalice proti terorismu pod záštitou OSN, v čele USA a současně EU trvá na zajištění toho, aby tento přístup dodržoval základní práva a svobody. Tento přístup se dá považovat za základ evropského koncepčního pojetí boje proti terorismu, „spočívající v plném dodržování lidských práv v souladu s Evropskou Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950 a Listinou základních práv Unie“ (Pikna 2006: 33). „Hlavními oblastmi působení EU proti terorismu se na základě dokumentu Akční plán Unie na boj proti terorismu (Akční plán) staly:

- a) posílení policejní a justiční spolupráce, konkrétně zavedení evropského zatykače, přijetí jednotné definice terorismu, vypracování společného seznamu teroristických organizací, posílení Europolu v boji proti terorismu a v jeho rámci ustavení speciálního týmu, který bude úzce spolupracovat se svými protějšky v USA;
- b) rychlá implementace všech existujících smluv o boji proti terorismu a podpora vzniku obecné smlouvy OSN proti mezinárodnímu terorismu;
- c) ukončení financování terorismu;
- d) posílení letové bezpečnosti;
- e) zahrnutí boje proti terorismu do společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU“ (Mareš 2006: 47–48)

Zasedání Evropské rady, které proběhlo 19. až 21. října v Gentu, vyústilo v druhý zásadní dokument nazvaný Prohlášení hlav států nebo vlád Evropské unie a předsedy komise (Prohlášení). „V tomto dokumentu Evropská rada uložila Radě EU další konkrétní úkoly, mezi které například patří těsnější spolupráce Europolu, Eurojustu, zpravodajských služeb a policejních a justičních orgánů“ (Prohlášení: 2001). Jedním z těchto úkolů bylo urychleně dospět v rámci EU k dohodě o jednotné definici

terorismu. Definice pojmu teroristický čin byla přijata již koncem roku 2001. Tuto definici následně přebírá a částečně pozměňuje právní akt třetího pilíře rámcového rozhodnutí Rady EU o boji proti terorismu z 13. června 2002. Toto rámcové rozhodnutí stanovuje povinnost každého členského státu EU přijmout opatření k tomu, „aby jeho vnitrostátní právo považovalo za teroristický čin úmyslná jednání uvedená níže pod bodem 3 písmena a) až i), která na základě své povahy nebo souvislostí mohou vážně poškodit některou zemi nebo mezinárodní organizaci, pokud jsou spáchána s cílem:

- 1) vážně zastrašit obyvatele, nebo
- 2) neoprávněně nutit některou vládu nebo mezinárodní organizaci k nějakému jednání nebo upuštění od nějakého jednání,
- 3) vážně destabilizovat nebo rozvrátit základní politické, ústavní, ekonomické nebo společenské struktury některé země mezinárodní organizace:
  - a) útoky na život nějaké osoby, které mohou způsobit smrt;
  - b) útoky na fyzickou integritu nějaké osoby;
  - c) únosy nebo brání rukojmí;
  - d) způsobení rozsáhlého zničení vládního nebo veřejného zařízení, dopravního systému, zařízení infrastruktury včetně informačního systému, pevné plošiny umístěné na kontinentálním šelfu, veřejného místa nebo soukromého majetku, které pravděpodobně ohrozí lidský život nebo povede ke značné hospodářské ztrátě;
  - e) zmocnění se letadel, lodí nebo jiných prostředků osobní nebo nákladní dopravy
  - f) výroba, držení, opatřování, doprava, dodávka nebo používání zbraní, výbušnin nebo jaderných, biologických nebo chemických zbraní, jakož i výzkum a vývoj biologických a chemických zbraní;
  - g) vypuštění nebezpečných látek nebo způsobení požáru, výbuchů nebo záplav, v jejichž důsledku dojde k ohrožení lidského života;
  - h) narušení nebo přerušování dodávky vody, elektřiny nebo jiného základního přírodního zdroje, v jejichž důsledku dojde k ohrožení lidského života;
  - i) hrozba spáchání kterýmkoli z činů uvedených pod písmeny a) až h)“ (Pikna 2006: 249–250).

Akční plán a Prohlášení byly zásadní protiteroristické dokumenty EU v tom, že vytyčily směr, jakým se bude protiteroristická politika EU následně ubírat. Protiteroristickou

politiku EU po 11. září lze rozdělit do dvou kategorií. Tyto kategorie vychází z typologie protiteroristických nástrojů EU, které Bohumil Pikna uvádí ve své knize Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu. První kategorii představují politické nástroje, „*kteře jsou přijímány příslušnými orgány EU k zajištění komplexního zvládnání předmětné záležitosti způsobem představujícím vytyčování cílů a programových úkolů včetně základních realizačních možností a prostředků*“ (Pikna 2007: 392). Mezi politické nástroje patří specifické protiteroristické dokumenty, přijaté po 11. září 2001 ve formě akčních plánů, strategií či různých programů, které přijímá Evropská rada, případně spolu s jinými orgány EU. Druhou kategorii představují právní nástroje, které jsou zaměřeny především na oblasti policejní a justiční spolupráce, civilní ochrany a prevence.

2.2 Politické nástroje

2.2.1 Komplexní politické nástroje

2.2.1.1 Evropská bezpečnostní strategie (2003)

Evropská rada schválila 12. prosince 2003 dokument nazvaný Evropská bezpečnostní strategie. V dokumentu je obsažen výčet současných hrozeb a také možné způsoby jejich zvládnání. „Za nejvýznamnější hrozby jsou označeny terorismus, proliferační zbraní hromadného ničení, regionální konflikty, organizovaný zločin a tzv. nefunkční státy“ (European Security Strategy 2003). Za strategické cíle EU v oblasti bezpečnosti jsou v dokumentu označeny: rozšíření zóny bezpečnosti v okolí Evropy, posilování mezinárodního právního řádu a reakce na hrozby, představující schopnost Unie reagovat na nové hrozby ještě dříve než dojde ke krizi. „K dosažení posledně jmenovaného cíle dokument přichází se strategií tzv. *pre-emptive engagement*, která využívá široké škály především politických, ekonomických, zpravodajských a vojenských nástrojů k řešení možných krizí“ (Pikna 2006: 221). Třetí část dokumentu nazvané Politické důsledky pro Evropu je zaměřena na bezpečnostní aktivity EU, mezi které patří: „aktivnější sledování a prosazování bezpečnostních zájmů Unie, disponibilnost dostatečnou vojenskou a civilní kapacitou, propojení programů pomoci, vojenské a civilní kapacity a prostředků na rozvojovou politiku, vyčlenění dostatečných zdrojů na financování společné obrany a budování evropských obranných struktur a posílit spolupráci s Ruskem, Japonskem, Čínou, Kanadou a Indií“ (Tamtéž).

2.2.1.2. Haagský program (2004)

Evropská Rada přijala v listopadu 2004 dokument pojmenovaný Haagský program. Tento dokument navazuje na dřívější program z Tampere (2000–2004), který byl zaměřen především na zdokonalení spolupráce mezi policejními a justičními orgány, přijetí společné azylové a přistěhovalecké politiky a na ustavení jednotných hraničních kontrol.

Haagský program platný pro období let 2005–2009 reagoval na zvýšení migrace do EU a především na teroristické útoky v New Yorku z roku 2001 a Madridu z roku 2004. Dokument byl zaměřen na oblasti imigrační, azylové a vízové politiky, hraniční kontroly s důrazem na biometriku a informační systémy a především na posilování bezpečnosti EU. V rámci předcházení teroristické a organizovaně trestné činnosti byl kladen důraz na spolupráci v rámci Europolu a Eurojustu a především na výměnu informací.

Haagský program v rámci protiteroristické politiky kladl důraz na roli členských států EU. Jako prioritní úkoly pro členské státy byly určeny: využívání bezpečnostních a informačních služeb k zajištění vnitřní bezpečnosti EU, rozšíření spolupráce mezi jednotlivými členskými zeměmi v rámci bezpečnostních a informačních služeb a eliminování teroristických hrozeb pomocí zvýšené kontroly na hranicích jednotlivých členských zemí. Haagský program byl v roce 2005 doplněn Akčním plánem, který dále rozvíjel úkoly stanovené v Programu a dopomohl tak k realizaci jednotlivých cílů.

2.2.1.3 Stockholmský program (2009)

Stockholmský program byl přijat Evropskou radou v prosinci 2009 jako navazující dokument na Haagský program. Dokument je platný na plánované pětileté období let 2010–2015 a navazuje na výsledky programu z Tampere a Haagského programu. Jeho hlavním cílem je dále posilovat prostor práva, svobody a bezpečnosti. Oblasti terorismu se dokument věnuje jen okrajově. Opět je kladen důraz na dodržování právního státu, základních práv a svobod v protiteroristické činnosti EU. Vyzdvížena je úloha protiteroristického koordinátora při zajišťování, provádění a hodnocení protiteroristické politiky EU. Evropská Rada prostřednictvím dokumentu vyzývá:

- členské státy k vytvoření preventivních mechanismů k včasnému odhalení hrozeb radikalizace a násilného militantního extremismu,
- k vytvoření sítě odborníků v členských státech za účelem výměny postupů

týkajících se prevence terorismu,

- ke sledování a následnému potírání financování terorismu v rámci Unie.

K dosažení cílů stanovených ve Stockholmském programu pomáhá Akční plán provádění Stockholmského programu. V příloze Akčního plánu se nachází tabulka, která obsahuje jednotlivé úkoly stanovené ve Stockholmském programu, dále pak odpovědný orgán za plnění konkrétního úkolu i časový plán plnění úkolu.

2.2.2 Konkrétní politické nástroje

2.2.2.1 Prohlášení k boji proti terorismu (Madrid 2004)

Na první přímou teroristickou hrozbu v Evropě, kterou byl teroristický útok v Madridu z 11. března 2004, reagovala Evropská rada 25. března téhož roku přijetím dokumentu Prohlášení k boji proti terorismu s doplněnými strategickými cíly k posílení Akčního plánu Unie na boj proti terorismu z 21. září 2001. V úvodní části dokumentu Evropská rada vyjadřuje solidaritu s rodinami obětí a zavazuje se k pokračování v boji proti terorismu v souladu s rezolucí RB OSN č. 1373.

Další části dokumentu se zabývají následujícími úkoly: bezpečnostní strategie, pomoc obětem, rozvíjení současné spolupráce, posílení ochrany hranic a zabezpečení dokladů, sdílení zpravodajských informací atd. Značná část dokumentu je věnována Europolu a Eurojustu a jejich spolupráci v boji proti terorismu. „Především se jedná o spolupráci ve společných vyšetřovacích týmech nebo při zjednodušení výměny informací a zpráv mezi donucovacími orgány členských států“ (Pikna 2007: 397).

Důležitým bodem dokumentu je vytvoření protiteroristického koordinátora, který má koordinovat práci Rady EU v oblasti boje proti terorismu. Zřízení protiteroristického koordinátora a rozšíření operativních pravomocí Europolu a Eurojustu dokládá snahu EU o institucionalizaci protiteroristické politiky“ (Argomaniz 2011: 26). Strategické cíle k posílení Akčního plánu z roku 2001 jsou obsaženy v příloze tohoto dokumentu a blíže specifikovány v Akčním plánu z roku 2004.

2.2.2.2 Akční plán EU na boj proti terorismu (2004)

Jak už autor výše naznačil v Prohlášení, Akční plán EU na boj proti terorismu přijatý Evropskou radou na svém zasedání 17. a 18. června se zabývá následujícími sedmi strategickými cíli:

1. „Prohloubit mezinárodní shodu a podpořit mezinárodní snahu bojovat

s terorismem.

2. Omezit teroristům přístup k finančním a ekonomickým zdrojům.
3. Zesílit kapacity zjišťování, vyšetřování a stíhání teroristů a prevenci teroristických útoků mezi orgány EU a členskými státy.
4. Zajistit bezpečnost mezinárodní dopravy a efektivní systém hraniční kontroly.
5. Zlepšit možnosti EU a členských států vypořádat se s následky teroristických útoků.
6. Určit faktory, které přispívají k podpoře a personálnímu posílení terorismu.
7. Nasměrovat akce externích vztahů EU do prioritních třetích zemí, kde musí být posíleny protiteroristické kapacity nebo přijata protiteroristická opatření“ (Mareš 2006: 48-49).

Po přijetí Akčního plánu EU na boj proti terorismu začala ihned plnit výše uvedené body. V otázce prohloubení mezinárodní spolupráce v boji proti terorismu vyvíjela EU největší úsilí na realizaci protiteroristických rezolucí Rady bezpečnosti OSN. Pokračovala i spolupráce EU s USA a to hlavně v oblasti boje proti financování terorismu. Došlo ke zlepšení funkce Europolu a Eurojustu a hlavně“ byla rozšířena role Společného situačního centra (SitCen)², aby umožnila pracovním skupinám zaměřit se na rozvoj sledované politiky Unie a urychlila své úsilí poskytnout pomoc třetím zemím v boji proti terorismu“ (Pikna 2010: 316).

2.2.2.3 Prohlášení Rady k útokům (Londýn 2005)

V reakci na bombové útoky v Londýně spáchané 7. července 2005 vydala Rada EU pro justici a vnitřní věci 13. července 2005 Prohlášení Rady k útokům v Londýně. Dokument obsahuje deklarace a konkrétní úkoly pro boj proti terorismu, které jsou obsaženy v deseti bodech. První tři body mají deklaratorní charakter a zbývající se zaobírají konkrétními úkoly. Mezi nejdůležitější patří tyto úkoly:

- Urychlit přijetí konkrétních opatření obsažených v Akčním plánu EU pro boj s terorismem a jejich implementaci.
- Zintenzivnit výměnu policejních a soudních informací zejména mezi Europolem a Eurojustem.
- V souladu s Haagským programem zesílit podporu SitCen ze strany bezpečnostních a zpravodajských služeb členských států.

---

² SitCen představuje nejvýznamnější instituci EU zabývající se zpravodajskou činností.

- Zlepšit sdílení informací o ztracených a odcizených výbušninách.
- Členské státy mají lépe chránit občany a infrastrukturu, zajistit výkonnější informační systémy na ochranu vnějších hranic a vnitřní bezpečnosti a snížit tak zranitelnost vůči teroristickému útoku

2.2.2.4 Strategie EU pro boj proti terorismu (2005)

Rada EU přijala 30. listopadu 2005 Strategii Evropské unie pro boj proti terorismu. Dokument shrnuje do jednotné strategie jednotlivé prvky protiteroristické politiky EU. Tato strategie je v dokumentu vymezena ve čtyřech pilířích označených jako:

1. Předcházení
2. Ochrana
3. Pronásledování
4. Reakce

Jednotlivé pilíře jsou detailně popsány v samotném dokumentu, proto zde autor uvede pouze klíčové oblasti každého pilíře. První pilíř nazvaný „Předcházení“ se zaměřuje na oblast radikalizace a nábor teroristů. Strategie v bodech 6- 13 určuje, jak tento problém řešit. Klíčové priority tohoto pilíře jsou stanoveny v bodu 13 a jedná se především o: vytvořit společné postupy k potírání nevhodného chování a zneužívání internetu, řešit podněcování a nábor teroristů, rozvíjet mezikulturní dialog uvnitř i vně EU a vytvořit mediální a komunikační strategii k lepšímu pochopení politiky EU.

Druhý pilíř nazvaný „Ochrana“ je obsažen v bodech 14 – 21. Tento pilíř je zaměřen na ochranu vnějších hranic a na zlepšení bezpečnosti civilní dopravy. Hlavní úkoly tohoto pilíře jsou obsaženy v bodu 21, mezi které patří: zlepšení zabezpečení pasů EU pomocí biometrie, zřízení Vízového informačního systému a druhou generaci Schengenského informačního systému, vypracování analýzy rizik na vnějších hranicích EU, provádět schválené bezpečnostní normy týkající se oblasti bezpečnosti civilního letectví, zabezpečení přístavů a námořní bezpečnosti.

Třetí pilíř „Pronásledování“ klade důraz na spolupráci policejních a justičních orgánů a výměnu informací. Mezi klíčové priority obsažené v bodu 31 patří: posílit národní schopnosti v oblasti boje proti terorismu, plně využívat kapacit Europolu a Eurojustu k usnadnění policejní a soudní spolupráce, znemožnit teroristům přístup ke zbraním a výbušninám a zastavit financování terorismu.

Poslední pilíř „Reakce“ obsažen v bodech 32 – 38, je zaměřen na schopnost EU

reagovat na teroristické hrozby. V bodu 38 jsou stanoveny klíčové priority tohoto pilíře a patří mezi ně: Schválit koordinační opatření EU pro případ krize, sdílet a rozvíjet postupy k poskytování pomoci obětem teroristických činů, zlepšit koordinaci s mezinárodními organizacemi v oblasti řízení reakce na teroristické útoky a revidovat právní předpisy EU pro civilní ochranu.

2.2.2.5 Akční plán EU v boji proti terorismu (2006)

Akční plán EU boje proti terorismu přijatý 6. ledna 2006 se hlouběji zabývá úkoly obsažených v Strategii pro boj proti terorismu z roku 2005. Dokument je strukturován do jednoduché tabulky, ve které jsou jednotlivé úkoly rozdělené do dílčích podoblastí podle čtyř pilířů Strategie: Prevence, Ochrana, Pronásledování, Reakce. V tabulce je u každého úkolu uveden i odpovědný orgán a také mezní termín pro jeho splnění. Pro ilustraci autor uvádí úkol: Ochrana kritické infrastruktury, za jehož plnění je odpovědná Komise a Rada EU. Mezní termín pro splnění úkolu je polovina roku 2006. Závěrečná část dokumentu je věnována implementaci legislativních nástrojů uvedených v Prohlášení Evropské rady k terorismu z roku 2004. Mezi tyto nástroje patří: Úmluva o vzájemné pomoci v trestních věcech mezi členskými státy EU z 29. května 2000, společné vyšetřovací týmy, evropský zatýkací rozkaz a další různá rámcová rozhodnutí či protokoly.

2.3 Právní nástroje

2.3.1 Europol

Maastrichtskou smlouvou bylo rozhodnuto o vytvoření Evropského policejního úřadu (Europol). Jedná se o specializovanou instituci EU, která je důležitá pro realizaci policejních složek a tím přispívá k boji proti terorismu. Svou omezenou činnost úřad zahájil počátkem roku 1994. „V roce 1995 Evropská rada přijala Deklaraci o terorismu, která stanovila boj proti terorismu jako prioritu EU a obsahovala důležitá ustanovení o posílení policejní a soudní spolupráce“ (Mareš 2006: 46). Došlo k postupnému rozšiřování kompetencí úřadu a v plném rozsahu svou činnost Europol zahájil 1. května 1999. „Podle úmluvy má Europol v rámci plnění svých cílů přednostně za úkol:

- a) usnadňovat výměnu zvláště operativních informací mezi členskými státy;
- b) získávat, shromažďovat a analyzovat informace a poznatky;
- c) bezodkladně oznamovat prostřednictvím svých národních jednotek příslušným

- orgánům členských států informace, které se jich týkají a všechny zjištěné souvislosti mezi trestnými činy;
- d) napomáhat vyšetřování v členských státech předáváním důležitých informací národním jednotkám;
  - e) udržovat počítačový systém výměny informací, který obsahuje údaje v souladu s Úmluvou o Europolu;
  - f) prohlubovat odborné znalosti vyšetřovacích postupů používaných příslušnými orgány v členských státech
  - g) předává strategické poznatky, aby se usnadnilo a podpořilo účinné a racionální používání prostředků dostupných na vnitrostátní úrovni pro operativní úkoly;
  - h) připravuje příslušné souhrnné zprávy“ (Mareš 2004: 27).

Rada EU přijala 6. května 2009 rozhodnutí o zřízení Europolu, které upravuje veškerou činnost tohoto orgánu a s ním související ustanovení. Hlavním posláním Europolu je podle Rady EU podpora spolupráce kompetentních orgánů jednotlivých členských zemí v boji proti organizovanému zločinu, terorismu a jiných forem závažné trestné činnosti, která zasahuje do dvou nebo více členských států EU. Tento hlavní cíl je v dokumentu doplněn o jednotlivé úkoly, kterými se má Europol v rámci svých kompetencí zabývat a jedná se především o: shromažďování, uchovávání, analyzování a výměnu informací, které předává příslušným národním jednotkám, poskytovat informační a analytickou podporu členským zemím týkající se důležitým mezinárodních událostí, využívat spolupráci v rámci společných vyšetřovacích týmů a mnohé další.

Europolu zůstaly zachovány mnohé z úkolů, které mu byly stanoveny již před rokem 2009. Nadále například zpracovává informace členských států související s mezinárodním terorismem. Jedním z nejdůležitějších nástrojů Europolu je Informační systém, který byl zřízen na základě dokumentu Úmluva o Europolu z roku 1995. „Počítačový systém slouží především k analýze dat a výměně informací týkajících se osob podezřelých ze spáchání kriminálního činu“ (Deflem 2010: 129). Spolupráce s dalšími subjekty, především Eurojustem a Interpolem ve věcech justičních a policejních, je stále intenzivnější a dokonalejší a představuje tak velice důležitý nástroj EU v boji proti terorismu.

2.3.2 Eurojust

Jednotky Evropské unie pro justiční spolupráci (Eurojust) byla zřízena na základě rozhodnutí Rady o zřízení Eurojustu z 28. února 2002. Rozhodnutí obsahuje i důležité

otázky související s fungováním Eurojustu ve vazbě na jeho vztahy s evropskými partnery. Především se jedná o dohody Eurojust – Europol a Eurojust – Evropský úřad pro boj proti podvodům (OLAF). „Pokud jde o spolupráci Eurojustu s OLAF, tak jejich vzájemné vztahy jsou pro zřizování společných vyšetřovacích týmů velmi významné, a to především ve spojitosti se specifickými druhy kriminality zasahující do finančních zájmů EU“ (Pikna 2006: 241). Tyto dohody potvrzují trend směřující k stále většímu propojení policejní a justiční spolupráce ve věcech trestních.

Hlavním záměrem zřízení Eurojustu bylo zvýšit efektivitu orgánů členských zemí ve vyšetřování a trestní stíhání zejména závažně příhraniční kriminality. Úkolem Eurojustu v konkrétních případech je:

- podporovat koordinaci vyšetřování a trestních stíhání vedených v jednotlivých dotčených členských státech,
- podporovat justiční spolupráci mezi příslušnými orgány dotčených členských států,
- být jinak nápomocen příslušným orgánům dotčených států za účelem zvýšení efektivity jejich činnosti v dané trestné činnosti zejména formou konzultací.

2.3.3 Společné vyšetřovací týmy

Jak již bylo zmíněno výše, legislativní základ společných vyšetřovacích týmů se nachází ve Smlouvě o EU a v Amsterodamské smlouvě, navíc potřebu vytvoření tohoto nástroje potvrdila i Evropská rada na svém zasedání v Tampere roku 1999. Prvním právním opatřením Unie, které obsahuje konkretizovanou reálnou možnost zapojení společných vyšetřovacích týmů v praxi, představuje Úmluva o vzájemné pomoci ve věcech trestních mezi členskými státy Evropské unie z 29. května 2000.

„Zřizování společných vyšetřovacích týmů nabízí využití možnosti začlenění účinných právních nástrojů z mnoha zdrojů na mezinárodní i unijní úrovni do účinné vzájemné podpory mezi donucovacími orgány při příhraniční spolupráci v rámci rozdílných národních jurisdikcí“ (Pikna 2006: 239) Hlavním záměrem společných vyšetřovacích týmů je shromažďovat důkazy pro jejich použití při trestním řízení. Společné vyšetřovací týmy zastupují důležitou roli v boji proti terorismu, neboť dochází k spoluúčasti cizích orgánů na národních vyšetřováních. Jsou také významným prostředkem soudní spolupráce v boji s příhraniční kriminalitou, posilují spolupráci mezi policejními a justičními orgány. „Jednou z nejdůležitějších funkcí společných

vyšetřovacích týmů je podpora volné a legální výměny informací, dokumentace a dalších materiálů a předmětů, a usnadnění účasti svědků, kteří mohou být jedním nebo druhým účastnickým státem vyžádáni jako důkaz u soudu“ (Tamtéž: 240). Členové Europolu a Eurojustu se mohou podílet na činnosti těchto týmů podpůrně-poradní funkcí.

2.3.4 Úmluva o vzájemné pomoci ve věcech trestních mezi členskými státy

Úmluva byla přijata Radou EU 29. května 2000 a v platnost vstoupila v roce 2005. „Spolu s Úmluvou byl přijat i protokol obsahující důležitá procesně právní ustanovení, jako jsou žádost o informace o bankovních účtech nebo bankovních operacích“ (Pikna 2006: 245). Cílem této úmluvy je podpořit a usnadnit spolupráci policejními, soudními a celními orgány ve věcech trestních a také doplnit a revidovat úmluvy starší. Jedná se především o dohody: Evropskou úmluvu z 20. dubna 1959 o vzájemné pomoci ve věcech trestních a ustavení o vzájemné pomoci ve věcech trestních Schengenské prováděcí úmluvy. V oblasti protiteroristické politiky představuje Úmluva zásadní dokument, protože právně zakotvuje následující formy spolupráce a činnosti: společné vyšetřovací týmy, přeshraniční pronásledování, sledování či odposlechy.

2.3.5 Evropský zatýkácí rozkaz

Evropský zatýkácí rozkaz byl přijat na základě rámcového rozhodnutí Rady EU ze dne 13. června 2002. „Rámcové rozhodnutí definuje evropský zatýkácí rozkaz jako justiční rozhodnutí, které vydal některý stát proto, aby jiný stát zatkl a předal vyžádanou osobu za účelem: trestního stíhání, výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného se zbavením osobní svobody“ (Rámcové rozhodnutí rady o evropském zatýkáčím rozkazu 2002).

Evropský zatýkácí rozkaz nahrazuje dosavadní systém vydávání mezi jednotlivými státy EU systémem předávání mezi soudními orgány v rámci EU. Zavedení systému předávání odsouzených nebo podezřelých osob za účelem trestu nebo k výkonu soudních rozsudků umožňuje odstranit složitosti a možné prodlení spojené s předchozím systémem vydávání. „Rámcové rozhodnutí však nestanoví obligatorní povinnost členského státu vydat evropský zatýkácí rozkaz a neruší tak postup klasického vydávání“ (Pikna 2006: 246).

2.3.6 Předcházení zneužití finančního systému k financování terorismu

26. října 2005 byla přijata směrnice Evropského parlamentu a Rady o předcházení

zneužití finančního systému k praní špinavých peněz a financování terorismu. Hlavním důvodem, který vedl k přijetí této směrnice, je zabránit masivním tokům špinavých peněz, jejich následnému praní a možnému financování terorismu. Ve směrnici je definováno praní peněz jako následující úmyslné jednání:

- přeměna nebo převod majetku, který pochází z trestné činnosti, za účelem zatajení nebo zakrytí nezákonného původu majetku;
- zatajení nebo zakrytí skutečné povahy, zdroje, umístění, nakládání, pohybu, práv k majetku nebo jeho vlastnictví, který pochází z trestné činnosti;
- nabývání, držení nebo užívání majetku, který pochází z trestné činnosti
- účast či pomoc při spáchání jakéhokoliv výše uvedeného jednání.

Financováním terorismu se podle směrnice rozumí poskytnutí nebo shromažďování finančních prostředků se záměrem nebo s vědomím toho, že budou použity ke spáchání některého z trestných činů ve smyslu rámcového rozhodnutí Rady 2002/475/JAI o boji proti terorismu, jakým je braní rukojmí, padělání listin či vedení teroristických skupin.

Působnost této směrnice se vztahuje na všechny instituce a osoby spojené s finančními transakcemi a dodavatele zboží, kteří provádějí platbu v hotovosti nad patnáct tisíc euro. Všichni tyto činitelé mají povinnost monitorovat svůj vztah se zákazníkem, přijímat preventivní opatření v rámci podniku či instituce, zajistit odbornou přípravu zaměstnanců a v případě podezření praní špinavých peněz nebo financování terorismu co nejrychleji oznámit takovou činnost příslušnému vnitrostátnímu orgánu. Zřízení tohoto orgánu přikazuje samotná směrnice a podle ní se má jednat o finanční zpravodajskou jednotku, která přijímá, vyžaduje, analyzuje a sděluje příslušným orgánům informace, které se týkají případného praní peněz nebo financování terorismu.

2.3.7 Prevence, připravenost a zvládání následků teroristických útoků

Rozhodnutím Rady EU 2007/124/ES ze dne 12. února 2007 se na období let 2007-2013 zavádí zvláštní program Prevence, připravenost a zvládání následků teroristických útoků a jiných rizik spojených s bezpečností. Hlavním cílem programu je podpořit členské státy v zajištění bezpečnosti osob a kritické infrastruktury proti rizikům spojeným s teroristickými útoky. „Prevencí a připraveností se rozumí opatření na prevenci nebo omezení rizik spojených s terorismem a jiných souvisejících rizik v oblasti bezpečnosti. Zvládáním následků se rozumí koordinace opatření přijatých za

účelem reakce a snížení dopadů událostí spojené s bezpečností a to zejména v důsledku teroristických útoků“ (Prevence, připravenost a zvládnání následků teroristických útoků 2007). Za účelem sledování cílů uvedených v programu EU nabízí finanční podporu pro celoevropské, nadnárodní a národní projekty. Jedná se především o finanční podporu ve formě grantů a veřejných zakázek.

3. Terorismus z perspektivy USA

3.1. Protiteroristická politika USA před 11. 9. 2001

„Historické záznamy ukazují, že se USA potýkaly s nepříliš častými teroristickými útoky již od svého založení v roce 1776 po 60. léta 20. století“ (Alexander 2006: 25). Za první vážnější teroristický útok namířený proti USA lze označit bombový útok na budovu deníku Times v Los Angeles z roku 1910. V období od počátku první světové války až po konec druhé světové války bylo spácháno na území USA několik bombových atentátů. Nejvážnější z nich měl na svědomí Andrew Kehoe, který dne 18. května roku 1927 v Michiganské základní škole pomocí výbušnin zabil 38 lidí a dalších 58 zranil. V průběhu druhé poloviny 20. století se teroristické útoky na americké cíle na domácí půdě a v zahraničí vyskytovaly se stále stoupající tendencí.

„Ačkoliv byly USA zapojeny do protiteroristických aktivit již od poloviny 60. let 20. století, tak teprve vyvrcholení krize mezi USA a Íránem v podobě obsazení americké ambasády íránskými studenty a zajištění 66 amerických rukojmí, je boj proti terorismu pravidelně začleňován do prezidentské agendy“ (Rees, Aldrich 2005: 4). Prezident Carter z počátku odmítal použití síly pro osvobození rukojmích, ale po šesti měsících neúspěchů vyřešit krizi diplomatickými prostředky se Carter rozhodl zahájit vojenskou záchranou misi. Záchraná akce však skončila totálním neúspěchem a znamenala pro USA politickou ostudu a ponížení. I po tomto incidentu byl terorismus USA chápán stále jako vedlejší efekt studené války, kterému není třeba věnovat zvýšenou pozornost, neboť zmizí společně se Sovětským svazem.

„Teprve bombové útoky na americkou ambasádu a námořní základnu v Bejrútu provedené Hizballáhem v roce 1983, při kterých bylo zabito 270 amerických občanů, donutily vládu USA vyvinout historicky první více podnětnou a koherentní strategii k potírání terorismu“ (Alexander 2006: 13–14). Ihned po incidentu byly zřízeny dvě speciální komise, které se zabývaly vyšetřováním útoků a měly za úkol sestavit pro vládu doporučení, které měly zvýšit bezpečnost amerických občanů v zahraničí. Komise doporučily vládě přijmout mimo jiné následující opatření: změna protiteroristických aspektů národní politiky z dosavadního postoje „reakce“ na iniciativní protiteroristické strategie a zřízení postu protiteroristického koordinátora, který měl na starosti koordinovat veškerou vládní činnost spojenou s protiteroristickými aktivitami. Reaganova vláda však těmto doporučením nevěnovala dostatečnou pozornost a teroristické útoky mezitím pokračovaly. Po únosech letu TWA 847 a výletní lodě

Achille Lauro, které se staly v roce 1985, byla vytvořena Operační skupina pro boj s terorismem, jejímž vedením byl pověřen viceprezident George H. W. Bush. Tato skupina prostřednictvím své zprávy z ledna 1986 navrhla prezidentu Reaganovi 44 doporučení, která byla zaměřena především na zlepšení spolupráce mezi jednotlivými ministerstvy a agenturami zabývající se problematikou terorismu a vyzývala k zřízení jednotného protiteroristického zpravodajského centra.

Důležitým okamžikem z éry vlády prezidenta George Bushe staršího, který významně ovlivnil formování protiteroristických strategií USA, byl teroristický útok na let PanAm 103 nad skotským městem Lockerbie v roce 1988. Tento útok poukázal na fakt, že i přes kroky, které přijal Federální úřad pro letectví (FAA) pro zvýšení bezpečnosti letecké dopravy, představovala právě letecká doprava jeden z nejzranitelnějších prvků bezpečnostní strategie USA. Tohoto zranitelného prvku využil později Usáma Bin Ládín k naplánování a uskutečnění útoků z 11. září 2001.

V průběhu 90. let počet teroristických útoků rapidně vzrostl a americká vláda musela na tyto hrozby reagovat. V reakci na bombový útok na World Trade Center z roku 1993 a bombový útok v Oklahoma City o dva roky později, vydal prezident Clinton prezidentskou směrnicí č. 39 nazvanou U.S. Policy on Counterterrorism. Tato směrnice stanovila Federální úřad pro vyšetřování (FBI) jako hlavní agenturu pro vyšetřování útoků proti americkým občanům po celém světě. Podle směrnice se považuje jakýkoli teroristický útok proti USA za hrozbu národní bezpečnosti a trestný čin. Na takovéto činy budou USA reagovat přiměřenou silou. Jako příklad přiměřené reakce lze uvést vojenskou odvetu USA za útoky al-Kaidy na americké ambasády v Keni a Tanzanii ze srpna 1998. Prezident Clinton dal tehdy souhlas k odpálení sedmdesáti řízených střel, které zničily farmaceutickou továrnu v Súdánu³ a výcvikové tábory al-Kaidy v Afghánistánu.

Dalším důležitým protiteroristickým zákonem, který Clinton podepsal v roce 1996, je Anti-Terrorism and Effective Death Penalty act. Zákon mimo jiné obsahuje tato opatření: uvolnění jedné miliardy dolarů na financování protiteroristických aktivit, zjednodušení odsouzení a vyhoštění teroristů, vyšší tresty za teroristické činy a umožnění obětem teroristických činů žalovat cizí státy finančně podporující terorismus. V roce 1998 byla Clintonovou administrativou vydána prezidentská směrnice PDD-62, která zřizovala Úřad národního koordinátora pro bezpečnost, ochranu infrastruktury a

---

³ Továrna byla podezřívána z výroby nervových plynů.

boj s terorismem. Jeho úkolem bylo vykonávat dozor nad různými protiteroristickými programy a aktivitami, mezi které patřily například ochrana důležité infrastruktury a připravenost a krizové řízení v případě útoku zbraněmi hromadného ničení. Národním koordinátorem byl jmenován Richard Clarke, který mimo jiné navrhl celkovou protiteroristickou strukturu, která byla obsažená v prezidentských směrnicích PDD-62, PDD-63 a PDD-67. „Clarkův návrh obsahoval detailně popsané protiteroristické programy obsažené v deseti složkách a také jasně stanovil odpovědnost jednotlivých ministerstev za jednotlivé programy“ (Clarke 2005: 161).

Národní komise pro otázky terorismu, představující další z mnoha orgánů zřízených Clintonovou administrativou, vydala v roce 2000 svou závěrečnou zprávu nazvanou *Countering the Changing Threat of International Terrorism*. Tato zpráva obsahovala následující důležité závěry a doporučení: hlavní prioritou USA je zabránit teroristickým útokům a to tak, že zpravodajské a pořádkové služby musí plně využívat svých pravomocí k shromažďování informací o plánech a metodách teroristů; USA musí důsledně prosazovat politiku proti státům podporující terorismus; vláda USA musí zdokonalit systém všeobecné připravenosti a krizového řízení na teroristický útok zahrnující zbraně hromadného ničení; reforma systému hodnocení a přidělování finančních prostředků protiteroristickým programům a zahrnout tak všechny protiteroristické programy a aktivity s nimi spojené do jednotného komplexního plánu. Avšak ani tyto důležité závěry, možná i varování nezabránili sebevražednému útoku al-Kaidy na torpédoborec USS Cole v Adenském zálivu poblíž Jemenu z 12. října 2000. Při útoku bylo zabito 17 námořníků a dalších 39 jich bylo zraněno.

Nástup George Walkera Bushe do prezidentského úřadu znamenal výraznou změnu kurzu v protiteroristické politice USA. Tato změna však bohužel nebyla k lepšímu, ba právě naopak. „Bushova administrativa se mnohem více zajímala o další financování projektu Hvězdných válek⁴ a redukce konvenčních ozbrojených sil než boj s terorismem“ (Shapiro 2007: 25). Clarke sice zůstal v úřadu Národního protiteroristického koordinátora, ale Bushova administrativa výrazně omezila jeho pravomoci a to hlavně možnost přímé komunikace s nejvyššími vládními představiteli včetně prezidenta. „Od ledna 2001 Clarke urgentně žádal o schůzku na vládní úrovni, která by schválila plán agresivního potírání al-Kaidy“ (Clarke 2005: 37). Schůzka

---

⁴ Strategická obranná iniciativa nazývaná taktéž Hvězdné války byla navržena prezidentem Spojených států Ronaldem Reaganem 23. března 1983 s cílem vytvořit systém ochrany Spojených států proti útokům strategických jaderných zbraní, především balistických raket.

proběhla až 4. září 2001, tedy pouhý jeden týden před teroristickými útoky z 11. září. Později vyšlo najevo, že prezident George Bush Clarkův plán nikdy neviděl.

3.2 Protiteroristická politika USA po 11. 9. 2001

Teroristické útoky z 11. září 2001 byly zlomovou událostí, která ukončila období domnělé nezranitelnosti USA. Spojené státy totiž ve své historii nikdy nečelily podobnému ohrožení národní bezpečnosti na domácí půdě, vždy šlo o útoky na občany či majetek USA v zahraničí. Ihned po útocích pronesl prezident George Bush okázalý televizní projev k národu. Projev byl poměrně silně nábožensky zabarven a prezident vyzval národ k jednotě a oznámil, mimo jiné, že již probíhá vyšetřování k odhalení těch, kdo stojí za těmito hanebnými skutky. Následující den se Bush obrátil na tisk a označil útoky za teroristické akce a akce válečné. Téhož dne přijala Rady Bezpečnosti OSN rezoluci 1368, ve které je uznáno právo USA na legitimní nebo kolektivní obranu ve smyslu Charty OSN. Dále tato rezoluce vyzývá všechny státy ke spolupráci s cílem pohnat před soud původce, organizátory a pachatele těchto teroristických činů a zdůrazňuje, že ti kdo jsou odpovědní za napomáhání, poskytování podpory a útočiště strýjcům těchto činů, budou nést následky.

„Kongres USA 14. září zmocnil prezidenta Bushe k použití všech nutných prostředků proti všem státům, organizacím nebo osobám, které podle jeho soudu připravovaly, povolovaly, prováděly nebo ukrývaly takové organizace či osoby, a to s cílem zabránit takovým státům, organizacím nebo osobám v provedení jakýchkoli akcí mezinárodního terorismu proti Spojeným státům“ (Meysan 2002: 77). Prezident Bush pronesl 20. září na plenárním zasedání Kongresu důležitý projev. V něm oficiálně označil za pachatele útoků Usámu bin Ládina a jeho organizaci al-Kaida. Ve svém projevu také vyslovil talibánskému režimu vládnoucímu v Afghánistánu ultimátum, ve kterém požadoval především vydání vedoucích představitelů al-Kaidy, uzavření všech teroristických výcvikových táborů v Afghánistánu. Pokud nebudou tyto požadavky splněny a teroristi vydáni, bude Tálibán sdílet jejich osud. V projevu také oznámil zřízení Ministerstva pro vnitřní bezpečnost, které je přímo podřízeno prezidentovi. Tento orgán má za úkol především řídit, kontrolovat a koordinovat celkovou národní strategii USA proti terorismu.

3.3 Global War on Terrorism

Právě v projevu, který pronesl Bush na půdě Kongresu USA 20. září 2001, byly obsaženy základní prvky, které později vytvoří protiteroristickou strategii USA nazvanou Global War on Terror (GWOT). „Ta proti terorismu bojuje prostřednictvím:

- ekonomických nástrojů – opatření proti finančnímu sponzoringu a zmrazení účtů teroristických organizací
- diplomatických nástrojů – zužování prostorů působení teroristických organizací a rozšiřování počtu zemí aktivně bojujících proti terorismu
- vojenských nástrojů – metody boje, díky nimž lze rychle a účinně dosáhnout svržení diktátorských režimů“ (Eichler 2007: 207).

GWOT je zakotvena v několika strategických dokumentech přijatých Bushovou administrativou v letech 2002–2006, které upřesňují charakter hrozby terorismu a stanovují konkrétní opatření, jak mu čelit. Jedná se především o dokumenty National Security Strategy of United States of America (NSS) z roku 2002, National Strategy to Combat Weapons of Mass Destruction (NSCWMD) z roku 2002, National Strategy for Victory in Iraq z roku 2005 a National Strategy for Combating Terrorism (NSCT) z roku 2006.

3.3.1 National Security Strategy 2002

Tento dokument vyjadřuje základní filozofii Bushovy administrativy na poli národní i mezinárodní bezpečnosti. Zásadní změnou v bezpečnostní politice USA je příklon k militarismu a unilateralismu. V případě militarismu je hlavní důraz kladen na význam a úlohu vojenské síly. V dokumentu je zdůrazněno, že USA nebudou váhat použít své vojenské síly k preemptivním úderům zasahovaných v zájmu ochrany USA a také v zájmu bezpečnosti spojenců. Důraz na unilateralismus se projevil v tom, že NSS přiřkla znatelně menší význam multilaterálním přístupům při dosahování amerických cílů v oblasti bezpečnosti než předchozí podobné dokumenty.

V úvodní části dokumentu, která se věnuje rozboru a hodnocení bezpečnostních hrozeb, je za nejvážnější hrozbu pro národní bezpečnost USA označen terorismus. NSS definuje terorismus jako politicky motivované násilí páchané na nevinných. Za prioritní cíl v oblasti boje proti terorismu NSS považuje narušení a zničení mezinárodních teroristických organizací pomocí útoků zaměřených na jejich vedení, komunikace, materiální podporu a finance. V oblasti financování terorismu NSS klade důraz na

spolupráci se spojenci ve snaze najít a zablokovat všechny zdroje podezřelé z financování terorismu. V NSS se zaměřuje velká pozornost i na zbraně hromadného ničení (ZHN)) a jejich možné použití teroristy. Dokument vyzývá USA, aby zabránili teroristům nebo státům podporující terorismus získat ZHN. Z oblasti diplomatických nástrojů k boji proti terorismu NSS klade důraz na: podporu vlád muslimských zemí, aby se předešlo šíření terorismu do dalších zemí; zaručit volný přístup k informacím v zemích podporujících terorismus; odstranění příhodných podmínek pro zakotvení terorismu v nejvíce ohrožených zemích pomocí koordinovaného úsilí mezinárodního společenství. NSS také přichází s největší reorganizací vládních agentur od dob Trumanovy administrativy. Tato reorganizace je zaměřená především na vytvoření Ministerstva vnitřní bezpečnosti USA, ve kterém je zahrnuto nové jednotné vojenské velení a zásadní reorganizaci FBI.

3.3.2 National Strategy to Combat Weapons of Mass Destruction 2002

Tento dokument schválený v prosinci 2002 představuje souhrnnou odpověď na jev, který USA považují za nejnaléhavější hrozbu na počátku 21. století. „Vychází z obavy, že existují nebezpečné státy či organizace, které ZHN nechápou jako nástroj nejkrajnějšího řešení, ale jako nástroj, který by mohl sloužit k vyvažování konvenční převahy USA, aby v oblastech svých životních zájmů zasahovaly v případě agrese proti jejich spojencům“ (NSCWMD 2002).

NSCWMD je strukturovaná do tří pilířů, jimiž jsou: proti-proliferační politika, neproliferační politika a odstraňování následků užití ZHN. Nejvýznamnější je právě první pilíř, ve kterém je kladen důraz na zákaz šíření ZHN, odstraňování a obrana a zmírňování následků v případě konfliktu za použití ZHN. Tento pilíř také obsahuje zřejmě nejkontroverznější právo, které si USA vyhradilo a to „na použití ZHN proti USA, proti jejich ozbrojeným silám v zahraničí nebo proti jejich přátelům a spojencům budou reagovat nasazením všech sil, včetně zbraní hromadného ničení“ (Tamtéž). Druhý pilíř nazvaný Neproliferační politika „je zaměřen na vytváření mnohostranných programů, jejichž smyslem je bránit šíření jaderných, chemických a biologických zbraní a řízených střel jakožto jejich nosičů“ (Eichler 2011: 81). Třetí pilíř je zaměřen na odstraňování následků užití zbraní hromadného ničení na půdě USA. Tento pilíř také určuje ministerstva a úřady odpovědné za konkrétní kroky a opatření při útoku ZHN na USA a reakci na něj.

Jak poukazuje Jan Eichler „tato strategie byla přijata v době, kdy USA vyvíjely

značný politický tlak na Saddámův režim v Iráku, silící nátlak na RB OSN, aby dala USA zmocnění užít všech nezbytných prostředků proti Iráku a také tlak na spojence USA, aby bezvýhradně podpořili vojenské svržení Saddámova režimu“ (Tamtéž). NSCWMD tedy potvrdila příklon USA k militarismu a svým přístupem k OSN a spojencům v rámci NATO i k unilateralismu. V následujících letech se ukáže, že NSS 2002 a především NSCWMD 2002 byly přizpůsobeny záměru prezidenta George Bushe jít do války proti Iráku. Irák byl totiž USA označován za stát podporující terorismus a především za nepřátelský stát disponující ZHN. Existence ZHN v Iráku však nebyla nikdy oficiálně potvrzena.

3.3.3 National Strategy for Victory in Iraq 2005

V tomto dokumentu vydaném Bushovou administrativou v listopadu 2005 jsou definovány základní cíle války v Iráku a popsány postupy k jejich dosažení. Vítězství v této válce je považováno za klíčový prvek celé strategie GWOT. Podle dokumentu je Irák klíčový i pro samotné teroristy, toto tvrzení je podloženo i třemi citacemi Usáma Bin Ládina, Aymana al-Zawáhirího a Abu Musaba al-Zarkáviho. Vítězství ve válce v Iráku má učinit USA:

- Bezpečnější – odstraněním Saddámova režimu, který disponuje ZHN a podporuje terorismus; připravit teroristy o bezpečnou základnu, což umožní jejich další pronásledování;
- Silnější – vítězstvím v této válce demonstrovat vojenskou sílu USA a spolehlivost a neústupnost se, kterou USA plní své závazky vůči spojencům, respektive bojuje proti nepřátelům;
- a zajistit jistější budoucnost:
  - politicky – prováděním demokratických reforem zaručující vznik a udržení demokratické vlády v regionu, který byl po desetiletí považován za zdroj nestability a napětí;
  - ekonomicky – usnadněním progresivní reformy v regionu a připravit teroristy o kontrolu nad centrem světové ekonomiky.

3.3.4 National Strategy for Combating Terrorism 2006

Tento dokument byl přijat v září 2006 a vychází z předchozí verze NSCT přijaté v roce 2003. Hlavním cílem obsaženým v předchozí verzi NSCT bylo zničit teroristickou organizaci al-Kaida. Tohoto cíle mělo být dosaženo skrze eliminování hlavních

představitelů al-Kaidy, bezpečných útočišť a veškerých forem podpory, kterých se této teroristické organizaci dostávalo. NSCT 2006 přichází s několika dalšími klíčovými prvky, které mají USA zajistit vítězství ve „Válce s Terorem“. Jedná se především o:

- Šíření demokracie jakožto dlouhodobého prostředku proti šíření ideologie terorismu;
- Zabránit útokům teroristických sítí;
- Zabránit získání ZHN „darebáckými“⁵ státy a podporovateli teroristů;
- Ukončit veškerou formu podpory „darebáckých“ států včetně poskytování bezpečného útočiště teroristům;
- Zabránit teroristům ovládnout jakýkoliv stát a využít jej tak jako základnu pro své akce;
- Položit základy a budovat demokratické instituce a struktury, které budou zárukou konečného úspěchu ve válce proti terorismu.

V dalších částech NSCT jsou hodnoceny dosavadní úspěchy strategie GWOT. Nejdůležitějším z nich je zničení al-Kaidy na území Afghánistánu, svržení Tálibánu a ustavení demokracie v Afghánistánu, čímž USA získali dalšího spojence ve válce proti terorismu. Jako důležitý úspěch je hodnoceno přijetí a implementování klíčových reforem, například USA PATRIOT Act. Kromě úspěchů jsou v dokumentu zmíněny i problémy, kterým musí USA a jejich spojenci nadále čelit. NSCT podotýká, že teroristické organizace jsou v současnosti rozptýlené do menších teroristických sítí, tím pádem méně centralizované a závislé na centrálním vedení organizace. Tato strukturální transformace tak umožňuje teroristickým sítím operovat zcela nezávisle na vedení organizace.

3.4 Nástup Baracka Obamy do úřadu prezidenta USA

Prezidentské volby v USA v roce 2008 se staly významným mezníkem ve vývoji zahraničně-bezpečnostní politiky USA. Konečný vítěz voleb a nový prezident USA Barack Obama patřil mezi nejostřejší kritiky Bushovy vojenské intervence v Iráku a vyzýval k zásadnímu přehodnocení Bushovy strategie GWOT. Barack Obama také odmítal Bushovu doktrínu tzv. vývozu demokracie euro-atlantského typu zvláště do

---

⁵ Tímto termínem se označují státy, které představují značnou hrozbu pro udržení míru ve světě. Stát označený jako darebácký musí splňovat kritéria, mezi které patří: vláda autorativního režimu, který hrubě porušuje lidská práva, sponzoruje terorismus a usiluje o šíření zbraní hromadného ničení.

některých islámských států a důraz na militarismus a unilateralismus. Obamova změna kurzu zahraničně-bezpečnostní politiky USA částečně vycházela z tzv. Gatesovy doktríny⁶. Tato doktrína přehodnocuje dosavadní strategii GWOT a přichází s řadou změn v oblasti protiteroristické politiky USA. Nejvýznamnější změnu představuje předefinování GWOT na celosvětový boj proti násilné extremistické ideologii, který nelze vyhrát v jedné vojenské bitvě. „Tento boj bude mít dlouhého trvání, bude se odehrávat na více frontách a bude mít nejen vojenskou, ale také mnoho dalších podob“ (Eichler 2011: 26). Jako cíl si Barack Obama vytyčil nové pojetí vedoucí úlohy USA ve světě na počátku 21. století. Kladl důraz především na celosvětově sdílené pojetí společné bezpečnosti a společných hodnot lidstva. Barack Obama tímto avizoval odklon USA od unilateralismu a příklon k multilateralismu.

Prezident Barack Obama pronesl v Praze 5. dubna 2009 projev o světě bez jaderných zbraní. Mimo jiné v něm varoval před získáním jaderných zbraní teroristy a vyzval k přijetí nutných opatření. „Získání jaderných zbraní teroristy je nejvážnější hrozbou světové bezpečnosti. Jeden terorista disponující jadernou zbraní by mohl rozpoutat obrovskou zkázu“ (White House 2009). Za nejpravděpodobnější zdroj této hrozby označil al-Kaidu. „Al-Kaida prohlásila, že usiluje o získání jaderné bomby a že se nezdráhá ji použít“ (Tamtéž). Z tohoto důvodu vyzval k vymícení černého trhu s jaderným materiálem, najít a zadržet veškeré zásilky tohoto materiálu a využít finanční nástroje k rozbití tohoto nebezpečného obchodu. Dále vyzval k vytvoření mezinárodních institucí, které se budou zabývat problematikou nešíření jaderných zbraní a bojem proti jadernému terorismu.

Důležitý rozdíl v pojetí protiteroristické politiky George Bushe a Baracka Obamy spočívá v odlišné definici nepřítel, proti kterému mají USA bojovat. Prezident George Bush krátce po útocích 11. září označil za nepřítel mezinárodní terorismus, přijal strategii GWOT a vyhlásil tak válku terorismu po celém světě. Na rozdíl od něj prezident Barack Obama označil za nepřítel pouze al-Kaidu a pokračoval tak ve válce pouze proti ní. „Bush tedy prakticky usiloval o porážení terorismu jako metody či taktiky boje, zatímco Obama se zaměřil pouze na zničení al-Kaidy, jakožto pachatele útoků z 11. září 2001“ (Ganor 2014: 351). Problematikou terorismu se zabývají především dva důležité dokumenty přijaté Obamovou administrativou a to National

---

⁶ Gatesova doktrína vychází z dokumentu National Defense Strategy z roku 2008, ve kterém je obsažena řada změn protiteroristické strategie USA. Na Gatesovu doktrínu navazují dokumenty vydané administrativou Baracka Obamy.

Security Strategy (NSS) z roku 2010 a National Strategy for Counterterrorism (NSCT) z roku 2011.

3.4.1 National Security Strategy 2010

National Security Strategy byla přijata v květnu 2010. Základní rámec tohoto dokument je vymezen v úvodní části a nazván Strategie národní obnovy a celosvětového vedení. V první části této strategie, národní obnovy, se klade důraz na obnovení ekonomiky USA, rozvoj vědy a především vývoj nových zdrojů energie, což by mělo zvýšit energetickou nezávislost USA. Druhá část je zaměřena na vykonávání vůdčí pozice USA, konkrétně přechod od globální hegemonie ke globálnímu vedení. Konkrétněji chce USA pokračovat v budování partnerství a společenství se svými spojenci v Evropě, Asii a na Blízkém východě, se světovými mocnostmi Čínou, Indií a Ruskem a v neposlední řadě i s Brazílií, Jižní Afrikou a Indonésií.

Za hlavní bezpečnostní hrozbu je v NSS označen jaderný úder v podobě teroristického útoku s použitím jaderných zbraní. Ve spojitosti s jadernými zbraněmi jsou zde zmíněny možnosti získání těchto zbraní teroristy. Konkrétně se jedná o černý trh s jaderným materiálem či „darebácké“ státy, které mohou tyto zbraně prodat teroristům. V návaznosti na tyto hrozby jsou za hlavní priority označeny: Posilování Nuclear Non-Proliferation Treaty, zabezpečit jaderný materiál a zbraně a zabránit tak teroristům jejich získání, odradit Írán a Severní Koreu od získání jaderné zbraně a nadále usilovat o dosažení konečného cíle v podobě světa bez jaderných zbraní.

„V návaznosti na kritiku předchozí administrativy NSS připouští, že vojenská síla může být nezbytná při obraně USA, jejich spojenců nebo mezinárodního míru a bezpečnosti. Výslovně však uvádí, že se tak může stát po vyčerpání všech ostatních, tedy neválečných nástrojů a že by USA před zahájením takové akce hledaly širokou mezinárodní podporu, především mezi spojenci v NATO a na půdě RB OSN a že budou postupovat na základě mezinárodně sdílených norem“ (Eichler 2011: 107).

Nejvýraznější pozornost je věnována terorismu v kapitole Disrupt, Dismantle, and Defeat Al-Qa'ida and its Violent Extremist Affiliates In Afghanistan, Pakistan, and Around the World. „K narušení, odstranění a porážení al-Kaidy a jejich násilných extremistických odnoží bude USA provádět strategii, která bude chránit domovinu, zabezpečí nejnebezpečnější zbraně a materiál na jejich výrobu, vymytí útočiště al-Kaidy a vybuduje pozitivní partnerství s muslimskými komunitami po celém světě“ (White House 2010: 19). Tyto hlavní cíle protiteroristické politiky USA a jejich plnění jsou

podrobněji rozebrány v NSCT z roku 2011.

3.4.2 National Strategy for Counterterrorism 2011

Tento dokument byl vydán v červnu 2011 a je jednou z částí NSS 2010. NSCT 2011 představuje hlavní priority Obamovy administrativy v oblasti boje proti terorismu v letech 2009-2013. Hlavní cíl NSCT je „narušení, postupné odstranění a konečná porážka al-Kaidy, jejího vedení v Afghánistánu a Pákistánu a jejich odnoží a stoupenců a to za účelem zajištění bezpečnosti občanů a zájmů USA“ (White House 2011: 8). Za odnože NSCT považuje skupiny spojené s al-Kaidou, které se pokusily zaútočit na USA. Konkrétně se jedná o odnož al-Kaidy v Yemenu, které se nevydařil bombový útok na linkové dopravní letadlo v Detroitu v roce 2009. Za stoupence al-Kaidy NSCT považuje osoby, může se jednat i o občany USA, kteří spolupracují nebo vyznávají hodnoty al-Kaidy a jsou zapojeni v teroristické činnosti.

V NSCT jsou uvedeny dílčí cíle, které mají vést ke konečné porážce al-Kaidy. Jedná se především o: snižovat zranitelnost USA a zdokonalovat obranné mechanismy USA, zabránit teroristům získat a použít ZHN, vymýtit všechna útočiště al-Kaidy, bojovat proti ideologii al-Kaidy, která se pokouší ospravedlnit jí páchané násilí a tím i narušit a ukončit spojení mezi al-Kaidou a jejich odnožemi a stoupenci.

K dosažení výše uvedených cílů se USA zavázaly dodržovat následující zásady: dodržovat základní hodnoty USA a všechna práva, kterými disponují občané USA; využití všech dostupných prostředků zahrnující zpravodajskou činnost, vojenskou sílu, národní bezpečnost, orgány činné v trestním řízení a vzájemnou spolupráci mezi všemi těmito prvky; budováním vztahů s mezinárodními institucemi a spojenci a podpořit tak boj, který vedou jednotlivé státy na svém území proti al-Kaidě jejím odnožím a stoupencům; zlepšovat mechanismy národní bezpečnosti a krizového řízení a předcházet tak teroristickým útokům, popřípadě na ně efektivněji a rychleji reagovat.

V závěru dokumentu jsou zmíněny i největší úspěchy, kterých dosáhly USA za poslední dva a půl roku v boji proti al-Kaidě. Mezi hlavní patří: snížení počtu rekrutů al-Kaidy a tím značně omezit jejímu vedení plánovat teroristické útoky; vedení al-Kaidy utrpělo nejtěžší ztráty za celou historii boje proti terorismu a byla eliminována více než polovina jejího vedení včetně Bin Ládina. Tyto úspěchy mají podle NSCT vést ke konečné porážce al-Kaidy a jejich odnoží a stoupenců.

3.4.3 Obama oznamuje změnu boje s terorismem

Prezident Barack Obama ve svém projevu proneseném na půdě National Defense University ve Washingtonu 23. května 2013 oznámil změnu boje proti terorismu. V úvodu projevu se věnoval dosavadním úspěchům, které USA zaznamenaly od vyhlášení války s terorismem. Barack Obama uvedl, že za jeho vlády se USA staly bezpečnější a míra hrozby teroristických útoků proti USA tak značně poklesla. Ve své řeči se věnoval i dalším krokům, které jeho vláda učiní v boji proti terorismu. Hlavní cíl protiteroristické politiky zůstal od roku 2011 stejný a to zničit al-Kaidu v Afghánistánu, připravit afghánskou vládu na převzetí odpovědnosti za bezpečnost této neklidné země, pokračovat ve výcviku afghánských bezpečnostních složek a ponechat v Afghánistánu část vojenských protiteroristických sil, které mají zajistit, aby znovu nedošlo k ovládnutí Afghánistánu teroristy. Dalším důležitým úkolem je odstranit příčiny terorismu, především sociální nerovnosti a chudobu, v jednotlivých regionech světa.

Barack Obama také prohlásil, že se USA musí zaměřit na předefinování stále platné strategie GWOT. Kromě Afghánistánu mají protiteroristické operace přejít od dosud praktikované neomezené války s terorem k úporným a cíleným úderům zaměřených na zničení konkrétních teroristických organizací. V souvislosti se změnou strategie boje proti terorismu Barack Obama také oznámil, že podepsal upravená pravidla pro použití vojenské síly proti teroristům. Tato pravidla jsou obsažena v dokumentu U.S. Policy Standards and Procedures for the Use of Force in Counterterrorism Operations Outside the United States and Areas of Active Hostilities, který Barack Obama podepsal den před tímto projevem. Podle těchto pravidel „lze využít vojenskou sílu pouze tehdy, pokud není možné teroristy zajmout živé nebo pokud hrozí bezprostřední nebezpečí teroristických útoků proti občanům USA“ (U.S. Policy Standards and Procedures: 2013).

Barack Obama ve svém projevu hájil využívání bezpilotních letounů, které se ukázaly jako vysoce efektivní nástroj pro provádění cílených útoků na důležité představitele al-Kaidy. Především vyzdvihoval přesnost útoků prováděných bezpilotními letadly a menší riziko civilních obětí. Barack Obama však zdůraznil, že trvá na důkladné kontrole a důsledným dohledem nad využitím veškerých smrtících akcí ze strany USA ať už se jedná o kontrolu a dohled prováděné Kongresem a příslušnými komisemi.

3.5 Protiteroristické nástroje a opatření přijaté USA po 11. 9. 2001

3.5.1 USA Patriot Act

Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism Act je americké exekutivní nařízení sněmovny zástupců, které bylo uvedeno v platnost 26. října 2001. Tato norma rozšiřuje pravomoci amerických vládních agentur a silových a pořádkových složek za účelem boje proti terorismu v USA i mimo něj. „Toto rozšíření pravomocí usnadňuje vládě USA najít, vyšetřit, zadržet, soudně stíhat a potrestat podezřelé teroristy“ (Alexander 2006: 37). Hlavním důvodem pro přijetí tohoto nařízení bylo významné posílení pravomocí především zpravodajských agentur, ve smyslu rychlejšího vystopování a zadržení teroristů.

USA Patriot Act je rozdělen do deseti článků, které se dále člení na jednotlivé sekce. Jedná se o články: I Posilování domácí bezpečnosti vůči terorismu, II Posílení kontrolních procedur, III Zákon o potírání praní špinavých peněz a protiteroristickém financování, IV Ochrana hranic, V Odstraňování překážek vyšetřování terorismu, VI Zopatření obětí terorismu, ochránců veřejné bezpečnosti a jejich rodin, VII Zintenzivnění sdílení informací pro zajištění ochrany zásadní infrastruktury, VIII Posílení trestního práva proti terorismu, IX Zlepšení zpravodajské činnosti a X Ostatní. Každý článek obsahuje několik sekcí a ty popisují konkrétní opatření spadající do příslušné oblasti. Mezi klíčové změny obsažené v USA Patriot Act patří:

- „zlepšení koordinace a spolupráce v oblasti sběru dat ve spojitosti s vyšetřováním podezřelých teroristů, mezi zpravodajskými službami a pořádkovými složkami;
- rozšíření působnosti zatykačů v případech týkající se vyšetřování teroristických aktivit z daného okresu na celonárodní úroveň;
- oprávnění pořádkových složek k odposlechu ústní, telefonní i elektronické komunikace;
- umožnění odposlouchávání veškerých hovorů osob podezřelých z terorismu bez potřeby žádání o soudní povolení k odposlechu určitého telefonního čísla jak tomu bylo dříve;
- oprávnění pořádkových složek získávat informace z oblasti internetových finančních transakcí jako jsou čísla kreditních karet či bankovních účtů podezřelých teroristů;

- umožnění sdílení informací mezi zpravodajskými službami a pořádkovými složkami získaných od občanů USA i jiných státních příslušníků při vyšetřování trestných činů týkajících se ochrany USA před útoky a jinými aktivitami mezinárodního terorismu“ (Congress 2001).

Platnost tohoto nařízení byla opakovaně prodlužována. „K poslednímu prodloužení platnosti došlo 26. května 2011, když prezident Barack Obama podepsal Patriot Sunsets Extension Act of 2011 a tím se zasloužil o čtyřleté prodloužení klíčových změn, které nařízení v roce 2001 přineslo“ (NBC News 2011). Jedná se o tato oprávnění: k odposlechu a shromažďování dat týkajících se finančních transakcí osob podezřelých z terorismu a vedení vyšetřování jednotlivců podezřelých z terorismu bez vazby na teroristickou organizaci.

3.5.2 Department of Homeland Security

Ihned po teroristických útocích z 11. září 2001 prezident Bush začal vytvářet jednotnou strategii vnitřní bezpečnosti USA. První významný krok učinil George Bush 22. září 2001, kdy jmenoval Toma Ridge svým tajemníkem pro vnitřní bezpečnost a zároveň do funkce Director of the Office of Homeland Security. „Úřad měl za úkol vytvořit jednotnou národní strategii, která by ochránila USA před teroristickými útoky“ (DHS 2014). Avšak silící kritika z Kongresu, poukazující mimo jiné na slabé pravomoci Ridgeovy funkce, vedla k přijetí Homeland Security Act Kongresem v říjnu 2002. Tento zákon „zřídil Ministerstvo vnitřní bezpečnosti Spojených jako samostatné ministerstvo na vládní úrovni za účelem koordinovat a sjednotit vnitřní bezpečnost USA“ (Congress 2002a).

Vytvoření Ministerstva pro vnitřní bezpečnost (DHS) USA podle předlohy zákona Homeland Security Act „znamenalo významnou vládní reorganizaci srovnatelnou s vytvořením Ministerstva obrany (DoD) v roce 1949“ (Alexander 2006: 38). DHS tak zahrnovalo 22 vládních agentur strukturovaných do čtyř základních divizí: I Bezpečnost hranic a dopravy; II Krizové řízení; III Chemické, biologické, radioaktivní a jaderné protiopatření; IV Analýza dat a ochrana infrastruktury. Jeho hlavním úkolem je chránit území USA před teroristickými útoky a reagovat na přírodní katastrofy. Do funkce Ministra pro vnitřní bezpečnost byl opět jmenován Tom Ridge.

Za posledních deset let prodělalo DHS několik změn. Patrně nejvýznamnější z nich proběhla v srpnu roku 2007, kdy byl přijat zákon Implementing

Recommendations of the 9/11 Commission Act of 2007. Pomocí tohoto zákona došlo „k reorganizaci zpravodajských operací DHS, vytvoření funkce náměstka pro zpravodajské služby a analýzu a dalším mnoha změnám, které vycházely přímo z doporučení 9/11 Commission“ (DHS 2014).

3.5.3 National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States

National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States (9/11 Commission) byla vytvořena na základě zákona 107-306 27, listopadu 2002 za účelem vyšetření příčin teroristických útoků z 11. září 2001. 9/11 Commission byla také oprávněna k poskytování různých doporučení pro prezidenta a Kongres USA, které měly zabránit spáchání dalších teroristických útoků. „Měla za úkol vyšetřit všechny okolnosti spjaté s teroristickými útoky onoho osudného dne, což zahrnovalo činnost tajných služeb, pořádkových složek, diplomacie, imigrační a vízové politiky, kontroly hranic, bezpečnost letecké civilní dopravy“ (Congress 2002b). Její činnost probíhala mimo jiné formou výslechů lidí jakkoli spojených s teroristickými útoky i formou veřejných slyšení, v nichž vypovídali i někteří členové tehdejší administrativy a armády.

Dne 22. července 2004 9/11 Commission vydala svou závěrečnou zprávu nazvanou Report of the National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States. Tato zpráva vychází z vyšetřování okolností spjatých s teroristickými útoky 11. září 2001 a obsahuje 41 doporučení týkajících se mnoha oblastí boje proti terorismu od strategických opatření, národní bezpečnosti, zpravodajských služeb až po ZHN, vzdělávání a veřejné záležitosti.

3.5.4 Intelligence Reform and Terrorism Prevention Act of 2004

Intelligence Reform and Terrorism Prevention Act of 2004 (IRTPA) podepsaný prezidentem Georgem Bushem 17. prosince 2004 představuje dosud nejrozsáhlejší reformu amerických zpravodajských služeb od roku 1947. Tento zákon byl přijat na základě doporučení obsažených v závěrečné zprávě National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States (9/11 Commission). IRTPA je strukturován do následujících osmi článků: I Reforma zpravodajských služeb; II Federální úřad pro vyšetřování; III Bezpečnostní prověrky; IV Bezpečnost dopravy; V Ochrana hranic, imigrační a vízová politika; VI Prevence terorismu; VII Implementace doporučení 9/11 Commission; VIII Ostatní.

Mezi hlavní změny obsažené v článku I a zároveň i celém zákonu patří vytvoření

funkce ředitele národního zpravodajství (DNI) a Národního protiteroristického centra (NCTC). Článek II se věnuje reformě FBI. III článek vytváří národní databázi a další pravidla, která se zabývají problematikou bezpečnostních prověrek. IV článek implementuje klíčová doporučení 9/11 Commission týkající se bezpečnosti dopravy a nařizuje ministru vnitřní bezpečnosti USA vyvinout a implementovat národní strategii pro bezpečnost dopravy. V článek obsahuje doporučení pro přijetí nových opatření v oblasti hraniční kontroly a imigrační a vízové politiky. VI článek obsahuje nová opatření pro boj proti terorismu a to v oblasti financování terorismu, materiální podpory terorismu, ZHN a nové nástroje pro vyšetřování osob podezřelých z terorismu. VII článek implementuje doporučení 9/11 Commission zaměřené na zlepšení národní bezpečnosti a připravenosti na boj proti terorismu rozdělených do dalších osmi podoblastí. VIII článek zavádí mimo jiné nové opatření k ochraně lidských práv a svobod.

3.5.5 Director of National Intelligence

Tato funkce, jak již bylo uvedeno výše, vznikla na základě zákona IRTPA. Podle tohoto zákona „je DNI jmenován prezidentem USA se souhlasem Senátu. Osoba jmenována do funkce DNI musí mít rozsáhlé odborné znalosti z oblasti národní bezpečnosti“ (Congress 2004). Výraznější změny pro vykonávání funkce a ve věci pravomocí a úkolů DNI přinesla prezidentská směrnice 13470 doplňující prezidentskou směrnicí 12333. Mezi hlavní úkoly DNI patří: „je poradce Prezidenta, Národní bezpečnostní rady a Rady pro vnitřní bezpečnost v otázce zpravodajských informací týkajících se národní bezpečnosti; je v čele sedmnácti členné Intelligence Community⁷ (IC) a řídí a dohlíží na sestavování National Intelligence Program⁸“ (Executive order 13470: 2008).

Zákon IRTPA zřídil i Office of the Director of National Intelligence (ODNI) jako nezávislou agenturu, která má být nápomocna DNI. Mimo to má ODNI za úkol „začleňovat zpravodajské poznatky do oblasti vnitřní bezpečnosti a zájmů USA v zahraničí; řídit bezpečnou výměnu informací mezi jednotlivými zpravodajskými službami; sblížovat metody řízení a vedení jednotlivých zpravodajských služeb za účelem efektivnějšího fungování IC“ (DNI). ODNI tvoří šest center a patnáct kanceláří, které vykonávají podpůrnou funkci pro DNI.

---

⁷ Tvoří ji sedmáct vládních agentur, zabývajících se zpravodajskou činností. V čele Intelligence Community stojí Director of National Intelligence

⁸ Představuje finanční prostředky vyčleněné pro zpravodajské aktivity federálních ministerstev USA a Ústřední zpravodajské služby pro určitý rok

3.5.6 National Counterterrorism Center

Národní protiteroristické centrum (NCTC) bylo vytvořeno na základě zákona IRTPA, za účelem zajištění důležitých informací o potenciálních teroristických činech proti USA. „Jako součást ODNI představuje NCTC centrum pro společné operační plánování a zpravodajské služby, jehož personál sestává z analytiků pocházejících z různých vládních agentur“ (ODNI). Právě personální různorodost umožňuje analytikům NCTC přístup k různým databázím vládních agentur a je tak velice důležitým prvkem, na jehož základě probíhá i výměna informací, tvoří se různé analýzy a informativní schůzky. Mezi důležité aktivity NCTC mimo jiné patří: „analyzuje a uchovává veškeré informace týkající se terorismu; řídí meziagenturní schůzky a videokonference ohledně teroristických skupin, jejich schopnostech a záměrech ohrožujících zájmy USA; plánuje protiteroristické aktivity USA a podporuje je pomocí informačních technologií; vytváří, začleňuje, implementuje strategické operační plány pro protiteroristické aktivity USA a na základě strategických operačních plánů zadává úkoly jednotlivým ministerstvům a agenturám“ (NCTC).

„Zákon IRTPA vytvořil NCTC mimo jiné jako centrálu a sdílené úložiště informací týkajících se podezřelých teroristů a mezinárodních teroristických skupin“ (NCTC 2014). Terrorist Identities Datamart Environment (TIDE) představuje tuto databázi NCTC, která podporuje fungování různých vládních systémů USA sloužících k identifikaci a k monitorování pohybu teroristů. „TIDE databáze zahrnuje informace týkajících se totožnosti teroristů nebo osob podezřelých z přípravy, napomáhání nebo jiných aktivit spojených s terorismem“ (Tamtéž). Informace z TIDE databáze jsou k dispozici IC a Ministerstvu obrany USA ve formě elektronického dokumentu.

Závěr

Cílem práce je zhodnotit a porovnat změnu protiteroristické politiky EU a USA po 11. září 2001. Pro lepší pochopení celé problematiky práce obsahuje i stručný vývoj protiteroristické politiky obou velmocí před 11. zářím 2001. Právě osudové útoky z 11. září se ukazují jako zlomový okamžik ve vývoji protiteroristické politiky EU i USA. K zodpovězení cíle práce slouží dvě výzkumné otázky. První výzkumná otázka zní: Jaké jsou zásadní rozdíly v protiteroristických strategiích přijatých EU a USA po teroristických útocích 11. září 2001?

Bezprostředně po útocích přijala EU dva zásadní dokumenty, jmenovitě Závěry a Akční plán Unie na boj proti terorismu a Prohlášení hlav států nebo vlád Evropské unie a předsedy komise. V prvním dokumentu dala Evropská rada nezbytný podnět k akcím EU po útocích z 11. září 2001 tím, že považuje na základě rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1368 a Charty OSN vojenskou odvetu při zásahu v Afghánistánu za legitimní. EU vyzvala k vytvoření celosvětové koalice proti terorismu pod záštitou OSN a současně trvala na dodržování základních lidských práv a svobod v boji proti terorismu. Hlavními oblastmi působení EU proti terorismu se na základě Akčního plánu staly posílení policejní a justiční spolupráce, přijetí jednotné definice terorismu, rychlá implementace všech existujících smluv o boji proti terorismu a podpora vzniku obecné smlouvy OSN proti mezinárodnímu terorismu, ukončení financování terorismu, posílení letové bezpečnosti a zahrnutí boje proti terorismu do společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU. Koncepční pojetí EU boje proti terorismu spočívá v plném dodržování lidských práv v souladu s Evropskou Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950 a Listinou základních práv Unie. Jedna součást protiteroristické politiky EU po 11. září 2001 je zaměřena dovnitř EU a patří do oblasti spolupráce ve věcech justice a vnitra zatímco druhá se zaměřuje navenek EU a je tvořená pomocí společné zahraniční a bezpečnostní politiky.

Dne 14. září 2001 zmocňuje Kongres USA prezidenta George Bushe k použití všech nutných prostředků proti všem státům, organizacím nebo osobám, které podle jeho soudu připravovaly, povolovaly, prováděly nebo ukrývaly takové organizace či osoby, a to s cílem zabránit takovým státům, organizacím nebo osobám v provedení jakýchkoli akcí mezinárodního terorismu proti Spojeným státům. George Bush o šest dní později pronesl na plenárním zasedání Kongresu další důležitý projev, ve kterém označil za pachatele útoků Usámu bin Ládina a jeho organizaci al-Kaida. V tomto

projevu také vyslovil tálibánskému režimu vládnoucímu v Afghánistánu ultimátum, ve kterém požadoval vydání vedoucích představitelů al-Kaidy a uzavření všech teroristických výcvikových táborů v Afghánistánu. George Bush v projevu také oznámil zřízení Ministerstva pro vnitřní bezpečnost, které mělo řídit, kontrolovat a koordinovat celkovou národní strategii USA proti terorismu. Prezident George Bush následně vyhláší neomezenou válku s terorismem, která začíná vojenskou invazí USA a spojenců do Afghánistánu. Přijetí zákona USA Patriot Act, který umožňuje vládním agenturám a jiným složkám využívat odposlechy a jiné metody porušující základní lidská práva a svobody k boji proti terorismu, znamenal další významný prvek celkové protiteroristické strategie USA.

Protiteroristické strategie EU a USA se na první pohled liší v mnoha ohledech. Prvním výrazným rozdílem je dodržování lidských práv a základních svobod v boji proti terorismu. Zatímco EU od počátku trvá na jejich důsledném dodržování, prezident Bush jako nejvyšší představitel USA dává přednost vojenské síle. Zákon USA Patriot Act dokonce umožňuje federálním agenturám a jiným složkám porušovat základní lidská práva a svobody v boji proti terorismu. Protiteroristická strategie USA se zaměřila nejen na eliminaci teroristů, ale také na svržení režimů podezřelých z podpory terorismu. Strategie USA je silně ideologizovaná a vychází z principů boje dobra se zlem, což dokazují Bushovy projevy pronesené bezprostředně po útocích 11. září 2001. Protiteroristická strategie USA je postavena na využívání diplomatických, ekonomických a hlavně vojenských nástrojů. EU má na rozdíl od USA dlouholeté zkušenosti s bojem proti terorismu. EU považuje terorismus za fenomén komplexní povahy a zaměřuje se spíše na řešení původu terorismu. Protiteroristická politika EU je tudíž komplexně zaměřená, s důrazem na ekonomicko-sociální prevenci a hlavně na právní dimenzi boje s terorismem.

Protiteroristické strategie EU i USA jsou formovány na základě politických dokumentů vydaných prezidentem USA v případě USA, respektive Evropskou radou v případě EU a plněny přijímáním konkrétních opatření a nástrojů legislativními a výkonnými orgány obou velmocí. Evropská rada vydala od 11. září 2001 mnoho politických dokumentů a důsledně se držela původně určeného směru, jaký vytyčily dokumenty Závěry a Akční plán Unie na boj proti terorismu a Prohlášení hlav států nebo vlád Evropské unie a předsedy komise. Postupně byla EU přijata definice terorismu, byly přijaty opatření k ukončení financování terorismu, prohlubovala se spolupráce mezi policejními a justičními orgány a mnoho dalších opatření a nástrojů.

Během funkčního období prezidenta George Bushe USA uplatňovaly protiteroristickou strategii GWOT. Ta vycházela z klíčových doktrinárních dokumentů NSS a NSCWMD z roku 2002, NSVI z roku 2005 a NSCT z roku 2006. Zakládala se především na využívání předstízných úderů proti nestátním organizacím či státům představující bezpečnostní hrozbu pro USA, unilateralismu a militarismu. Důležitým prvkem GWOT byla politika nešíření ZHN a jejich kontrola a zabránit tak teroristům získat ZHN. S nástupem Baracka Obamy do funkce prezidenta USA došlo k postupnému ustupování od Bushovy strategie GWOT, příklon k multilateralismu a za prioritu na poli boje proti terorismu byla označeno al-Kaida. Důležitý úspěch zaznamenaly USA v roce 2010, kdy byl zabit nejhledanější terorista světa a hlavní představitel al-Kaidy Usáma Bin Ládín. Barack Obama pokračoval v politice nešíření ZHN a za největší hrozbu označil teroristický útok za použití ZHN. Barack Obama ve svém projevu proneseném na půdě National Defense University ve Washingtonu 23. května 2013 oznámil změnu boje proti terorismu. Kromě Afghánistánu mají protiteroristické operace přejít od dosud praktikované neomezené války s terorem k úporným a cíleným úderům zaměřených na zničení konkrétních teroristických organizací.

Druhá výzkumná otázka zní: Jakými nástroji a opatřeními disponují EU a USA na poli boje proti terorismu? Jak již bylo zmíněno výše, protiteroristická politika EU se zaměřuje především na ekonomicko-sociální prevenci a hlavně na právní dimenzi boje s terorismem. Mezi nejdůležitější protiteroristické nástroje EU patří Europol a Eurojust. Cílem Europolu je v rámci spolupráce členských států zlepšit účinnost a spolupráci při předcházení a boji proti terorismu, nedovolenému obchodu s drogami a jiným závažným formám mezinárodní trestné činnosti. Europol také získává, shromažďuje a analyzuje informace o mezinárodní trestné činnosti a usnadňuje výměnu takovýchto informací mezi členskými státy. Hlavním záměrem zřízení Eurojustu bylo zvýšit efektivitu orgánů členských zemí ve vyšetřování a trestní stíhání zejména závažně příhraniční kriminality. Eurojust také mimo jiné podporuje koordinaci vyšetřování trestních stíhání vedených v jednotlivých členských státech EU. Mezi priority Akčního plánu na boj proti terorismu patřilo posílení policejní a justiční spolupráce a zavedení evropského zatykače a ukončení financování terorismu. Důležitý nástroj, který posiluje policejní a soudní spolupráci, představují Společné vyšetřovací týmy. Zřízení společných vyšetřovacích týmů nabízí využití možnosti začlenění účinných právních nástrojů z mnoha zdrojů na mezinárodní i unijní úrovni do účinné vzájemné podpory mezi donucovacími orgány. Společné vyšetřovací týmy zastupují důležitou roli v boji

proti terorismu, neboť dochází k spoluúčasti cizích orgánů na národních vyšetřováních. Další důležité protiteroristické opatření představuje Úmluva o vzájemné pomoci ve věcech trestních mezi členskými státy Evropské Unie, protože právně zakotvuje následující formy spolupráce a činnosti: společné vyšetřovací týmy, přeshraniční pronásledování, sledování či odposlechy. Důležitým opatřením proti financování terorismu je směrnice Předcházení zneužití finančního systému k praní peněz a financování terorismu. Hlavním důvodem, který vedl k přijetí této směrnice, bylo zabránit masivním tokům špinavých peněz, jejich následnému praní a možnému financování terorismu. Program Prevence, připravenost a zvládnání následků teroristických útoků a jiných rizik spojených s bezpečností představuje nástroj civilní ochrany EU, jehož hlavním cílem je podpořit členské státy v zajištění bezpečnosti osob a kritické infrastruktury proti rizikům spojeným s teroristickými útoky.

Klíčový nástroj pro protiteroristickou strategii USA představuje zákon USA Patriot Act. Tato norma rozšiřuje pravomoci amerických vládních agentur a silových a pořádkových složek za účelem boje proti terorismu v USA i mimo něj. USA Patriot Act představuje také velmi kontroverzní opatření, které umožňuje vládním agenturám a jiným složkám využívat odposlechy a jiné metody porušující základní lidská práva a svobody k boji proti terorismu. Důležitým protiteroristickým nástrojem pro ochranu USA je Ministerstvo vnitřní bezpečnosti USA, jež vzniklo jako odpověď na teroristické útoky z 11. září 2001. Toto ministerstvo spolupracuje s civilními složkami na ochraně USA na domácím území, na jejich hranicích i za nimi. Jeho hlavním úkolem je chránit území USA před teroristickými útoky a reagovat na přírodní katastrofy. Velice důležitým nástrojem pro formování protiteroristické politiky a přijímání klíčových protiteroristických opatření byla National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States. Tato komise vznikla za účelem vyšetření příčin teroristických útoků z 11. září 2001 a byla oprávněna k poskytování doporučení pro prezidenta a Kongres USA, které měly zabránit spáchání dalších teroristických útoků. Dne 22. července 2004 Komise vydala svou závěrečnou zprávu, která obsahovala 41 doporučení týkajících se mnoha oblastí boje proti terorismu od strategických opatření, národní bezpečnosti, zpravodajských služeb až po ZHN, vzdělávání a veřejné záležitosti. Na základě závěrečné zprávy komise byl přijat zákon IRTPA představující dosud nejrozsáhlejší reformu amerických zpravodajských služeb od roku 1947. Mezi hlavní změny obsažené v zákonu IRTPA patří vytvoření funkce DNI, kanceláře ODNI a protiteroristického centra NCTC. DNI je poradcem prezidenta, Národní bezpečnostní rady a Rady pro

vnitřní bezpečnost v otázce zpravodajských informací týkajících se národní bezpečnosti, je v čele IC a řídí a dohlíží na sestavování rozpočtu pro zpravodajské aktivity federálních ministerstev USA a Ústřední zpravodajské služby pro určitý rok. ODNI je nezávislou agenturou tvořenou šesti centry a patnácti kanceláři, které vykonávají podpůrnou funkci pro DNI. Mimo to má ODNI za úkol začleňovat zpravodajské poznatky do oblasti vnitřní bezpečnosti a zájmů USA v zahraničí; řídit bezpečnou výměnu informací mezi jednotlivými zpravodajskými službami; sblížovat metody řízení a vedení jednotlivých zpravodajských služeb za účelem efektivnějšího fungování IC. NCTC je jedním z šesti center ODNI specializované na boj proti terorismu. Mezi důležité aktivity NCTC mimo jiné patří: analyzuje a uchovává veškeré informace týkající se terorismu; řídí meziagenturní schůzky a videokonference ohledně teroristických skupin, jejich schopnostech a záměrech ohrožující zájmy USA; plánuje protiteroristické aktivity USA a podporuje je pomocí informačních technologií; vytváří, začleňuje, implementuje strategické operační plány pro protiteroristické aktivity USA a na základě strategických operačních plánů zadává úkoly jednotlivým ministerstvům a agenturám. NCTC také spravuje databázi TIDE, která zahrnuje informace týkající se totožnosti teroristů nebo osob podezřelých z přípravy, napomáhání nebo jiných aktivit spojených s terorismem.

Současný terorismus se stále vyvíjí a mění, a proto musí protiteroristická politika EU i USA na tyto změny reagovat. V současné době jsme svědky pravděpodobně zrodu nové etapy terorismu. Na území destabilizovaných států Středního východu, zejména Sýrii a Iráku probíhá konveční boj mezi armádami národních států a tzv. Islámským státem. Přitom myšlenka teroristické organizace ovládající území svrchovaného státu byla donedávna nemožná. Pokud by se IS podařilo obsadit větší území v Iráku a Sýrii, mohlo by dojít k postupnému obsazování dalších států a tím k naplňování prozatím utopické vize IS. EU ani USA si nemohou dovolit riskovat vznik jednotného islámského státu, šířícího nenávistnou ideologii násilí založenou na pokrouceném výkladu islámu. Z pohledu USA může dojít k přehodnocení dosavadní protiteroristické strategie a navrácení k vojenskému řešení tohoto problému. Tato varianta může být poměrně reálná vzhledem k blížícím se prezidentským volbám v USA.

Prameny a literatura

Prameny

9/11 Commission. „The 9/11 Commission report.“ (online). Dostupné z: <http://www.9-11commission.gov/report/911Report.pdf> (staženo 22. 4. 2015)

Agreement between Europol and Eurojust. (online) Dostupné z: https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/flags/eurojust_.pdf (staženo 22. 4. 2015)

Aiartza, Urko, Julen, Zabalo. 2010. „The Basque Country, The Long Walk to a Democratic Scenario.“ *Berghof Transitions Series 7* (online). Dostupné z: http://www.berghof-foundation.org/fileadmin/redaktion/Publications/Papers/Transitions_Series/transitions_basque.pdf (staženo 22. 4. 2015)

Aldrich, Richard, Wyn, Rees. 2005. „Contending cultures of counter-terrorism: Transatlantic divergence or convergence?“ *University of Warwick* (online). Dostupné z: <https://www.mysciencework.com/publication/read/2171918/contending-cultures-of-counterterrorism-transatlantic-divergence-or-convergence#page-null> (staženo 22. 4. 2015)

Bush, George. 2001. „Address to a Joint Session of Congress and the American People.“ *Washington*. (online) Dostupné z: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/print/20010920-8.html> (staženo 22. 4. 2015)

Bush, George. 2001. „Statement by the President in His Address to the Nation.“ (online) Dostupné z: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/print/20010911-16.html> (staženo 22. 4. 2015)

Conclusions and Plan of Action of the Extraordinary European Council Meeting. 2001. (online) Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_DOC-01-13_en.htm (staženo 22. 4. 2015)

Congress. „Authorization For Use Of Military Force in Response to the 9/11 Attacks.“ (online). Dostupné z: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-107publ40/html/PLAW-107publ40.htm> (staženo 22. 4. 2015)

Congress. „Antiterrorism and Effective Death Penalty Act of 1996.“ (online). Dostupné z: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-104publ132/pdf/PLAW-104publ132.pdf> (staženo 22. 4. 2015)

Congress. 2001. „USA Patriot Act.“ (online) Dostupné z: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-107publ56/pdf/PLAW-107publ56.pdf> (staženo 22. 4. 2015)

Congress. 2002. „Homeland Security Act.“ (online) Dostupné z: http://www.dhs.gov/xlibrary/assets/hr_5005_enr.pdf (staženo 22. 4. 2015)

Congress. 2002. „Public law 107-306.“ (online) Dostupné z: <http://govinfo.library.unt.edu/911/about/107-306.pdf> (staženo 22. 4. 2015)

Congress. 2004. „Intelligence Reform and Terrorism Prevention Act of 2004.“ (online) Dostupné z: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-108publ458/pdf/PLAW-108publ458.pdf> (staženo 22. 4. 2015)

Congress. 2007. „Implementing Recommendations of the 9/11 Commission Act.“ (online) Dostupné z: https://www.nsa.gov/civil_liberties/files/pl_110_53_sec_803_9_11_committee_act.pdf (staženo 22. 4. 2015)

Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters between the Member States of the European Union. 2000. (online) Dostupné z: <http://www.eurojust.europa.eu/doclibrary/JITs/JITs%20framework/2000%20EU%20Mutual%20Legal%20Assistance%20Convention/CAonMLA-2000-05-29-EN.pdf> (staženo 22. 4. 2015)

Council of the European Union. 2004. „Declaration on Combating Terrorism.“ *Brusel*. (online) Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/DECL-25.3.pdf> (staženo 22. 4. 2015)

Council of the European Union. 2004. „EU Plan of Action on Combating Terrorism.“ *Brusel*. (online) Dostupné z: https://english.nctv.nl/Images/EU%20Plan%20of%20Action_tcm92-132204.pdf (staženo 22. 4. 2015)

Council of the European Union. 2004. „The Hague Programme: strengthening freedom, security and justice in the European Union.“ *Brusel*. (online) Dostupné z: http://ec.europa.eu/home-affairs/doc_centre/docs/hague_programme_en.pdf (staženo 22. 4. 2015)

Council of the European Union. 2005. „Council Declaration on the EU Response to the London Bombings.“ (online) Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_PRES-05-187_en.pdf (staženo 22. 4. 2015)

Council of the European Union. 2005. „The European Union Counter-Terrorism Strategy.“ *Brusel*. (online) Dostupné z: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST+14469+2005+REV+4> (staženo 22. 4. 2015)

Council of the European Union. 2006. „EU Action Plan on combating terrorism.“ *Brusel* (online). Dostupné z: <http://www.statewatch.org/news/2006/feb/eu-terr-action-plan-feb-06.pdf> (staženo 22. 4. 2015)

Cuenca, Ignacio, Sánchez. 2004. „Terrorism as war of attrition: ETA and the IRA.“ *Instituto Juan March and Universidad Complutense de Madrid* (online). Dostupné z: <http://www.yale.edu/macmillan/ocvprogram/pacho.pdf> (staženo 22. 4. 2015)

Department of Homeland Security. 2014. „Creation of the Department of Homeland Security.“ (online) Dostupné z: <http://www.dhs.gov/creation-department-homeland-security> (staženo 22. 4. 2015)

Establishing the European Police Office (Europol). 2009. (online) Dostupné z: https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/council_decision.pdf (staženo 22. 4. 2015)

European Security Strategy. 2003. *Brusel*. (online) Dostupné z: https://www.google.cz/?gws_rd=ssl#q=european+security+strategy+2003 (staženo 22. 4. 2015)

Evropská komise. 2010. „Poskytování prostoru svobody, bezpečnosti a práva evropským občanům: Akční plán provádění Stockholmského programu.“ *Brusel* (online). Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/agenda-eu-na-mv-dokumenty-2-akcni-plan-komise-provadejici-stockholmsky-program.aspx (staženo 22. 4. 2015)

Executive order 13470. 2008. (online) Dostupné z: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/FR-2008-08-04/pdf/E8-17940.pdf> (staženo 22. 4. 2015)

Ganor, Boaz. 2014. „Identifying the Enemy in Counterterrorism Operations—Comparison of the Bush and Obama Administrations.“ *International law studies* 90: 341–360 (online). Dostupné z: <https://www.usnwc.edu/getattachment/5c2424e2-0209-4102-959c-cb2fd151bcb5/Identifying-the-Enemy-in-Counterterrorism-Operatio.aspx> (staženo 22. 4. 2015)

Komise Evropských Společenství. 2005. „Haagský program: deset priorit pro nadcházejících pět let Partnerství pro evropskou obnovu týkající se svobody, bezpečnosti a práva“ *Brusel* (online). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005DC0184&from=CS> (staženo 22. 4. 2015)

Mareš, Miroslav. 2004. „Protiteroristická politika Evropské unie.“ *Sociální studia* 1 (1): 21–48 (online). Brno: Fakulta sociálních studií MU. Dostupné z: <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/080303154844.pdf> (staženo 22. 4. 2015)

National Commission on Terrorism. 2000. „Countering the Changing Threat of International Terrorism.“ (online) Dostupné z: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2015893%202010%20REV%201> (staženo 22. 4. 2015)

National Counterterrorism Center. 2014. „Terrorists Identities Datamart Environment.“ (online) Dostupné z: http://www.nctc.gov/docs/tidefactsheet_aug12014.pdf (staženo 22. 4. 2015)

National Security Council. 2005. „National Strategy for Victory in Iraq.“ (online) Dostupné z: <http://www.nytimes.com/packages/pdf/international/20051130military-text.pdf> (staženo 22. 4. 2015)

National Strategy for Combating Terrorism. 2003. (online) Dostupné z: https://www.cia.gov/news-information/cia-the-war-on-terrorism/Counter_Terrorism_Strategy.pdf (staženo 22. 4. 2015)

National Strategy for Combating Terrorism. 2006. (online) Dostupné z: <http://fas.org/irp/threat/nsct2006.pdf> (staženo 22. 4. 2015)

NBC News. 2011. „Obama, in Europe, signs Patriot Act extensit.“ (online) Dostupné z: http://www.nbcnews.com/id/43180202/ns/politics-capitol_hill/ (staženo 22. 4. 2015)

Office of the Director of National Intelligence. „Mission, Vision & Goals.“ (online) Dostupné z: <http://www.dni.gov/index.php/about/mission> (staženo 22. 4. 2015)

Practical Agreement on arrangements of cooperation between Eurojust and OLAF. Eurojust and OLAF. 2008. (online) Dostupné z: <http://www.eurojust.europa.eu/doclibrary/Eurojust-framework/agreements/Practical%20Agreement%20on%20arrangements%20of%20cooperation%20between%20Eurojust%20and%20OLAF%20%282008%29/Eurojust-OLAF-2008-09-24-EN.pdf> (staženo 22. 4. 2015)

Prevence, připravenost a zvládání následků teroristických útoků a jiných rizik spojených s bezpečností. 2007. (online) Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32007D0124&from=CS> (staženo 22. 4. 2015)

Prohlášení hlav států nebo vlád Evropské unie a předsedy komise. 2001. (online) Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_DOC-01-16_en.doc (staženo 22. 4. 2015)

Rada Evropské unie. 2009. „Stockholmský program – otevřená a bezpečná Evropa, která slouží svým občanům.“ *Brusel*. (online) Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/1-stockholmsky-program.aspx> (staženo 22. 4. 2015)

a chrání je

Rada Evropské unie. 2011. „Příručka společných vyšetřovacích týmů.“ *Brusel*. (online) Dostupné z: <https://www.europoleuropa.eu/sites/default/files/st15790-re01.cs11.pdf> (staženo 22. 4. 2015)

Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o boji proti terorismu. (online) Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002F0475&from=CS> (staženo 22. 4. 2015)

Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy. (online) Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002F0584&from=CS> (staženo 22. 4. 2015)

Rozhodnutí Rady o zřízení Evropské jednotky pro soudní spolupráci (Eurojust) za účelem posílení boje proti závažné trestné činnosti. 2002. (online) Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002D0187&from=CS> (staženo 22. 4. 2015)

Security Council. 2001. „Resolution 1368.“ *OSN*. (online) Dostupné z: <http://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Documents/1368.pdf> (staženo 22. 4. 2015)

Směrnice Evropského parlamentu a Rady o předcházení zneužití finančního systému k praní špinavých peněz a financování terorismu. 2005. (online) Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32005L0060&from=CS> (staženo 22. 4. 2015)

Tampere European Council. 1999. (online) Dostupné z: http://aei.pitt.edu/43337/1/Tampere_1999.pdf (staženo 22. 4. 2015)

„U.S. Policy Standards and Procedures for the Use of Force in Counterterrorism Operations Outside the United States and Areas of Active Hostilities“. 2013. *White House* (online). Dostupné z: <https://archive.org/details/703635-drones-policy-standards-and-procedures> (staženo 22. 4. 2015)

Úmluva o Europolu. 1995. (online) Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/5/1677-fl9a1307_8532_4158_9f8d_defe0590af1e.pdf (staženo 22. 4. 2015)

White House. 1995. „Presidential Decision Directive/NSC-39.“ (online) Dostupné z: <http://fas.org/irp/offdocs/pdd/pdd-39.pdf> (staženo 22. 4. 2015)

White House. 1998. „Presidential Decision Directive/NSC-62.“ (online) Dostupné z: <http://fas.org/irp/offdocs/pdd/pdd-62.pdf> (staženo 22. 4. 2015)

White House. 2002. „National Strategy to Combat Weapons of Mass Destruction.“ (online) Dostupné z: <http://fas.org/irp/offdocs/nspd/nspd-wmd.pdf> (staženo 22. 4. 2015)

White House. 2002. „The National Security Strategy of the United States of America.“ (online) Dostupné z: <http://www.state.gov/documents/organization/63562.pdf> (staženo 22. 4. 2015)

White House. 2009. „Remarks by the president Barack Obama.“ *Praha*. (online) Dostupné z: https://www.whitehouse.gov/the_press_office/Remarks-By-President-Barack-Obama-In-Prague-As-Delivered (staženo 22. 4. 2015)

White House. 2010. „National Security Strategy.“ (online) Dostupné z: <http://nssarchive.us/NSSR/2010.pdf> (staženo 22. 4. 2015)

White House. 2011. „National Strategy for Counterterrorism.“ (online) Dostupné z: https://www.whitehouse.gov/sites/default/files/counterterrorism_strategy.pdf (staženo 22. 4. 2015)

White House. 2013. „The President’s May 23 Speech on Counterterrorism.“ (online) Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2013/05/23/fact-sheet-president-s-may-23-speech-counterterrorism> (staženo 22. 4. 2015)

Literatura

Argomaniz, Javier. 2011. *The EU and Counter-Terrorism: Politics, polity and policies after 9/11*. New York: Routledge.

Clarke, Alan, Richard. 2005. *Strategie války proti terorismu*. Praha: Alfa Publishing.

Corte Ibáñez, Luis de la. 2009. *Logika terorismu*. Praha: Academia.

Cronin, Audrey, Kurth, James, Ludes. 2004. *Attacking terrorism : elements of a grand strategy*. Washington: Georgetown University Press.

De Cesari, Patrizia. 2006. „The European Union.“ Pp. 207-230 in Nesi, Giuseppe (ed.). *International Cooperation in Counter-terrorism: The United Nations and Regional Organizations in the Fight Against Terrorism*. Aldershot: Ashgate.

Deflem, Mathieu. 2010. *The Policing of Terrorism: Organizational and Global Perspectives*. New York: Routledge.

Eichler, Jan. 2007. *Terorismus a války na počátku 21. století*. Praha: karolinum.

Eichler, Jan. 2011. *Bezpečnostní a strategická kultura USA, EU a ČR*. Praha: Karolinum.

Eichler, Jan. 2011. „Zahraniční a bezpečnostní politika USA po 11. září.“ Pp. 17-29 in Loužek, Marek (ed.). *11. září 2001: Deset let poté*. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku.

Eid, Mahmoud. 2014. „Terroredia: Exchanging Terrorism Oxygen for Media Airwaves.“ Pp. 1-14 in Eid, Mahmoud (ed.). *Exchanging Terrorism Oxygen for Media Airwaves: The Age of Terroredia*. IGI Global.

Mareš, Miroslav. „Politika EU proti terorismu: Od reakce k prevenci?“ Pp. 45-57 in Závěšický, Jan (ed.). *Evropská unie a její bezpečnost: Vybrané problémy evropské bezpečnosti*. Brno: Masarykova univerzita.

Meysan, Thierry. 2002. *Velký podvod*. Praha: MOTTO.

Pikna, Bohumil. 2006. *Mezinárodní terorismus a bezpečnost Evropské unie (právní náhled)*. Praha: Linde Praha.

Pikna, Bohumil. 2007. *Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu (oblast policejní a justiční spolupráce)*. Praha: Linde Praha.

Pikna, Bohumil. 2010. *Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy)*. Praha: Linde Praha.

Shapiro, Ian. 2007. *Politika zadržování: staronová strategie proti světovému terorismu*. Praha: Karolinum.

Souleimanov, Emil. 2010. „Terorismus: Pokus o terminologickou jasnost.“ Pp. 13-27 in Souleimanov, Emil (ed.). *Terorismus: pokus o porozumění*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Souleimanov, Emil. 2010. „Terorismus ve spleti asymetrických hrozeb současnosti.“ Pp. 32-47 in Souleimanov, Emil (ed.). *Terorismus: pokus o porozumění*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Yonah, Alexander. 2006. „United States“ Pp. 9-43 in Yonah, Alexander (ed.). *Counterterrorism strategies: Successes and Failures of Six Nations*. Washington: Potomac Books.

Abstrakt

Tato bakalářská práce na téma Komparace protiteroristické politiky Evropské unie a Spojených států amerických po 11. září 2001 je zaměřena na vývoj protiteroristické politiky EU a USA od 70. let 20. století, s hlavním důrazem na její vývoj po 11. září 2001. Cílem práce je zhodnotit a porovnat změnu protiteroristické politiky EU a USA po 11. září 2001. Ke splnění tohoto cíle je v práci využita metoda komparace, která srovnává klíčové protiteroristické dokumenty EU a USA. Tato práce také obsahuje výčet nejdůležitějších protiteroristických nástrojů a opatření přijatých EU a USA. První kapitola práce se zabývá terminologickým vymezením terorismu, konkrétně jeho definicí, metodami a postupy. Druhá kapitola je zaměřena na vývoj protiteroristické politiky EU od 70. let 20. století až do roku 2013. V této kapitole jsou také uvedeny nejdůležitější protiteroristické nástroje a opatření EU. Třetí část práce je zaměřena na vývoj protiteroristické politiky USA od roku 1983 až do roku 2013. V této kapitole jsou také uvedeny nejdůležitější protiteroristické nástroje a opatření USA. Práce dokazuje, že 11. září přineslo výrazné změny v chápání terorismu jako nejvážnější hrozby pro mezinárodní i národní bezpečnost. Práce také dokazuje, že protiteroristická politika EU a USA se po 11. září 2001 významně změnila.

This thesis called Comparison of counter-terrorism policy of European Union and United States of America after 11.9. 2001 is focused on the development of counter-terrorism policy of EU and USA since 70s of the 20th century, with main accent on it's development after 9/11. The main goal of this thesis is evaluate the change of counter-terrorism policy of EU and USA after 9/11. To fulfil this this goal, the comparative method is being applied and compares key counter-terrorism documents of EU and USA. This thesis also includes a list of most important counter-terrorism tools and measures approved by EU and USA. The first chapter deals with terminological definition of terrorism. The second chapter is focused on the development of counter-terrorism policy of EU since 70s of the 20th until 2013. This chapter also includes most important counter-terrorism tools and measures approved by EU. The third chapter is focused on the development of counter-terrorism policy of USA since 1983 until 2013. This chapter also includes most important counter-terrorism tools and measures approved by USA. The thesis shows, that the terrorism has become a most serious threat to international and national security since 9/11. This thesis also shows that the counter-terrorism policy of EU and USA significantly changed after 9/11.